Stuk **910** (2001-2002) – Nr. 1

V L A A M S P A R L E M E N T

Zitting 2001-2002

6 november 2001

HOORZITTING

over de startnota
"De Ruimtelijk-Economische Hoofdstructuur van Vlaanderen : concept in hoofdlijnen"

VERSLAG

namens de Commissie voor Leefmilieu, Natuurbehoud en Ruimtelijke Ordening
uitgebracht door de heer Gerald Kindermans

Samenstelling van de commissie :

Voorzitter : de heer Jacques Timmermans.

Vaste leden :

de heren Gerald Kindermans, Jan Laurys, Erik Matthijs, Jef Van Looy ;

de heer Jacques Devolder, mevrouw Dominique Guns, de heren Patrick Lachaert, Paul Wille ;

de heer Jean Geraerts, mevrouw Marleen Van den Eynde, de heer Frans Wymeersch ;

de heren Jacky Maes, Jacques Timmermans ;

mevrouw Isabel Vertriest ;

de heer Jos Bex.

Plaatsvervangers :

de heer Jos De Meyer, mevrouw Gisèle Gardeyn-Debever, de heren Mark Van der Poorten, Jan Verfaillie ;

de heren Louis Bril, Marc Cordeel, mevrouw Anny De Maght-Aelbrecht, de heer Gilbert Van Baelen ;

mevrouw Niki De Gryze, de heren Julien Librecht, Jan Penris ;

de heren Bruno Tobback, Jan Van Duppen ;

de heer Johan Malcorps ;

de heer Herman Lauwers.

INHOUD

Blz.

I. Inleidende uiteenzettingen 4

II. Vragen en opmerkingen van de leden 10

Bijlage 17

DAMES EN HEREN,

De Commissie voor Leefmilieu, Natuurbehoud en Ruimtelijke Ordening hield op donderdag 11 oktober 2001 een hoorzitting met de heren Peter Cabus, Georges Allaert en Wim Vanhaverbeke, opdrachthouders van het Strategisch Plan voor Ruimtelijke Economie (SPRE), over de startnota "De Ruimtelijk-Economische Hoofdstructuur van Vlaanderen : concept in hoofdlijnen". De leden van de Commissie voor Economie, Landbouw, Werkgelegenheid en Toerisme werden uitgenodigd de hoorzitting bij te wonen.

I. Inleidende uiteenzettingen

De heer Jacques Timmermans, voorzitter : Aan de orde is de hoorzitting met de heren Cabus, Allaert en Vanhaverbeke, opdrachthouders van het Strategisch Plan voor Ruimtelijke Economie (SPRE), over de startnota "De Ruimtelijk-Economische Hoofdstructuur van Vlaanderen : concept in hoofdlijnen". De commissie verwelkomt de opdrachthouders en auteurs van de startnota, de heren Peter Cabus, Georges Allaert en Wim Vanhaverbeke, die vandaag de startnota zullen toelichten en vragen erover zullen beantwoorden.

De heer Peter Cabus, opdrachthouder SPRE : Mijnheer de voorzitter, mijnheer de minister, geachte leden, dit is het tweede project dat wordt voorgesteld in het kader van het SPRE. Het eerste project had betrekking op de problematiek van de bestemde en bouwrijpe industrieterreinen. Vandaag bespreken we de Ruimtelijk-Economische Hoofdstructuur (REH). Het volgende project dat in voorbereiding is, zal handelen over de zonevreemde economie in Vlaanderen. De vandaag voorgestelde startnota heeft tot doel de communicatie met de buitenwereld te verbeteren. Het is een basis voor de vertaling van ruimte-economische doelstellingen naar andere beleidsvelden.

Een van de redenen om te starten met een Strategisch Plan voor Ruimtelijke Economie is het onderbouwen van een aantal economische funderingen voor het Ruimtelijke Ordeningsbeleid. In het document dat handelt over de Ruimtelijk-Economische Hoofdstructuur kaderen we Vlaanderen eerst in een ruimere geografische context. Dan ontwikkelen we het concept zelf. Daarna staan we stil bij de beleidsmatige betekenis van de Ruimtelijk-Economische Hoofdstructuur. Het document bevat als laatste deel een basisanalyse die de fundamenten bevat van het concept.

De geo-economische positionering behandelt de positie van de export, het ontstaan van de netwerkonderneming en het bestaan van waarneembare geo-economische structuren.

– *Export* (afbeelding blz. 22)

Vlaanderen is een belangrijke exportregio. In België neemt Vlaanderen 70 percent van de export voor zijn rekening. Drie vierde daarvan wordt uitgevoerd naar de ons omringende regio's. De autoindustrie, de chemie en de voeding nemen de belangrijkste plaatsen in. Ook de logistiek is hier van groot belang omdat deze noodzakelijk is voor de export. Om zoveel te kunnen exporteren moeten we een sterke concurrentiepositie hebben. Een van de middelen om dat te doen is het creëren of handhaven van goede omgevingsfactoren.

– *Netwerkondernemingen* (afbeeldingen blz. 23 en 24)

Een ander element van de positionering van Vlaanderen in de wereld is het ontstaan van de netwerkonderneming. We leven in een vrijemarkteconomie waarin ondernemingen naar winst streven. Om dat te realiseren proberen ondernemingen zo weinig mogelijk kosten te maken. Binnen die filosofie streven de meeste bedrijven naar hun eigen kerntaken. De neventaken worden door andere ondernemingen opgenomen, die dit dan als hoofdtaak uitvoeren. Dit geheel vormt een netwerk van ondernemingen die samen verantwoordelijk zijn voor het eindproduct.

De uitbesteding van die neventaken gebeurt op basis van marktcondities en prijszetting, maar hangt ook af van de af- of aanwezigheid van de noodzakelijke deskundigheid in Vlaanderen of elders in Europa (wereld). Het ontstaan van een netwerkonderneming veroorzaakt meer dan vroeger concurrentie tussen gebieden. Wat 'lokaal' is voor een onderneming is vaak veel groter dan het gebied waarvoor een overheid verantwoordelijk is. Meestal beslaat dat heel Europa. Ook KMO's zijn in netwerkondernemingen ingeschakeld.

Er moeten continu inspanningen gebeuren om bedrijven te overtuigen om in Vlaanderen te blijven investeren. Dat kan door het reeds aanwezige kennispotentieel en de kwalitatieve ruimte te bevorderen.

Het begrip 'lokaal' moet relatief begrepen worden. Het gaat immers om mondiaal actieve ondernemingen. In voorliggende Ruimtelijk-Economische Hoofdstructuur hebben we Volvo te Gent als voor-

beeld genomen. Zo zien we dat een vrij groot deel van de toelevering aan Volvo bestaat uit onderdelen en systemen die niet alleen Just in Time worden toegeleverd, maar ook Just in Sequence. Ze komen niet alleen net op tijd, maar ook in de juiste volgorde aan de band. Die toeleveranciers kunnen niet anders dan zich vestigen in de nabije omgeving van de onderneming van dewelke ze de toeleverancier zijn. De dagelijkse toeleveringen komen uit bijna heel Europa en zelfs uit Japan. Voor de minder frequente toeleveringen geldt dat ook. Lokaal staat dus ten minste gelijk met Europa.

Niet alleen grote bedrijven zoals Volvo, maar ook KMO's zijn ingeschakeld in het netwerk van grote ondernemingen. Bovendien is het niet omdat een onderneming klein is, dat ze slechts lokaal werkt. Via de markt hebben heel wat kleine ondernemingen bindingen met de rest van de wereld.

– *Geo-economische structuren* (afbeeldingen blz. 25 en 26)

Het blijkt, zoals vaak wordt gezegd, dat Vlaanderen centraal gelegen is. Dat geldt evenwel voor bijna alle streken van West-Europa. De logistieke mogelijkheden zijn zodanig dat men vanuit geografisch-strategisch oogpunt overal goed in de markt kan worden ingeschakeld. Toch blijkt uit metingen op basis van onafhankelijke parameters, zoals centraliteitsindexen, dat Vlaanderen in het absolute middelpunt van de Europese Unie ligt.

Een centraliteitsoefening leert dat er een denkbeeldige vijfhoek ligt tussen Londen, Hamburg, München, Milaan en Parijs. Dat wordt de 20-40-50-vijfhoek genoemd, waar op 20 percent van de oppervlakte 40 percent van de bevolking woont en 50 percent van de in Europa toegevoegde waarde wordt gerealiseerd. Daarbinnen ligt dan nog de gouden driehoek tussen Londen, het Ruhrgebied en Parijs. Ook daar ligt Vlaanderen middenin. Vlaanderen heeft daarbij niet alleen door zijn eigen geografische positie een sterk potentieel, maar geniet ook van de positieve economische neveneffecten van grote agglomeraties.

Vlaanderen is daardoor geen eiland, maar heeft een open economie. Een ruimtelijk economisch beleid moet er dus vanuit gaan dat er ook nog iets bestaat over de grenzen. Economie loopt in grensregio's gewoon door. In het zuidwesten van Vlaanderen, in de streek van Kortrijk en Rijsel, en in de regio van Eindhoven, het noorden van de provincie Antwerpen en het oosten van de provincie Limburg bevinden zich grensoverschrijdende structuren, ook op kleinere schaal. Een (ondernemings)-beslissing in Vlaanderen heeft bijgevolg ook repercussies daarbuiten, en omgekeerd.

Een belangrijk punt in de geo-economische positie is de inbedding in de netwerkinfrastructuur. Daarbij wordt meestal gedacht aan klassieke middelen zoals spoorwegen, waterwegen en gewone wegen. Die blijven belangrijk, maar men moet zich als regio ook inschakelen in moderne infrastructuur, zoals TGV of internetverbindingen. Ook dat zijn determinerende factoren in de concurrentiepositie. Toch bepaalt de oude industriële basis, die grotendeels nog in de negentiende en in de twintigste eeuw is ontstaan, zeer sterk de huidige structuren in Europa.

We besluiten uit de analyse dat de grensoverschrijdende context belangrijk is om de Vlaamse economische hoofdstructuur te kunnen situeren.

– *Methodologie* (afbeelding blz. 28)

Onze methodologie is sterk geïnspireerd door het voorbeeld van Nederland. In 1997 werd daar een economische hoofdstructuur gepresenteerd die hoofdzakelijk gebaseerd was op dichtheidsvariabelen, zoals de productie of de werkgelegenheid per oppervlakte-eenheid. Dat is een vrij objectieve maat om te zien hoe zwaar een bepaalde streek weegt in de economie.

We hebben dat overgenomen en aangevuld met een aantal dynamische elementen, zoals de evolutie van de werkgelegenheid, zowel in de dienstensector als in de industrie. We hebben er ook de toegevoegde waarde in opgenomen uit de balanscentrale van de Nationale Bank, en we hebben gegevens van het kadaster opgenomen over het grondgebruik en de evolutie daarvan.

We hebben iets meer belang gehecht aan de sleutelsectoren zakelijke diensten en logistiek. We stellen bijvoorbeeld vast dat de zakelijke diensten de laatste twintig jaar ongeveer verzesvoudigd zijn in omvang. Dat is niet alleen een interne dynamiek. Het heeft ook veel te maken met het ontstaan van de netwerkonderneming die ik eerder besprak. Veel activiteiten die vroeger in de onderneming gebeurden, worden uitbesteed via zakelijke diensten. Ook logistiek speelt een grote rol, niet alleen om onze exportpositie te handhaven maar ook om die netwerkondernemingen blijvend te laten functioneren.

We hebben iets meer aandacht geschonken aan sectoren met een hoge toegevoegde waarde omdat het in een dichtbevolkte regio als Vlaanderen be-

langrijk is om meer aandacht te schenken aan sectoren, die op minder ruimte meer toegevoegde waarde realiseren.

Naar aanleiding van de toekomstige verdere verfijning van de hoofdstructuur, zullen we sectorale analyses maken alsook een thematische benadering introduceren rond thema's zoals toerisme, sociale economie, kenniseconomie, enzovoort.

Op basis van een aantal basisvariabelen, hebben we getracht een objectieve afbakening te maken. Wij hebben geen subjectieve interpretatie gegeven. We hebben in deze fase dus een puur cijfermatige grens getrokken.

– *Kerncijfers en onderdelen REH* (afbeelding blz. 29)

We onderscheiden drie grote onderdelen in de Ruimtelijk-Economische Hoofdstructuur. Er is ten eerste het economische kerngebied dat bestaat uit 116 gemeenten. Dit is op te delen in een centraal, een westelijk en een oostelijk economisch kerngebied. Er zijn nog enkele steden en gemeenten die wat op zich staan, maar wel aan de criteria voldoen. Ten tweede is er het gebied met bovenlokale uitstraling dat bestaat uit 56 gemeenten. Het gaat hier om suburbane gebieden, verbindingsgebieden tussen economische kernen, een aantal kernen op het platteland en een aantal zones met minder intensieve economie. Ten derde zijn er de niet-geselecteerde gemeenten die economisch minder belangrijk zijn. Merk ook op dat in het geheel een aantal assen kunnen worden onderscheiden.

– *REH : schematische structuur* (afbeelding blz. 30)

Het kerngebied is op de kaart donker gekleurd. De gebieden met bovenlokale uitstraling zijn lichter van kleur. Brussel hebben we ook ingekleurd, maar in de tekst komen de Brusselse cijfers niet aan bod.

Het centrale kerngebied bestaat uit de veelhoek die wordt gevormd door Lokeren, Sint-Niklaas, Antwerpen, Leuven, Brussel, Halle en Aalst. Het westelijke kerngebied bestaat uit twee vleugels, namelijk een oostelijke die wordt gevormd door het gebied tussen Gent en Kortrijk, en een westelijke die wordt gevormd door het gebied tussen Brugge en Kortrijk. Het oostelijke kerngebied heeft als kern Hasselt en Genk. We beklemtonen dat de verschillende gebieden moeten worden bekeken in functie van de grensoverschrijdende structuren.

De assen vallen grotendeels samen met bestaande infrastructuur. De Kempische as is zeer belangrijk. Er vertrekt ook een as uit Antwerpen die loopt van Schoten en Schilde tot in Turnhout.

– *Kerncijfers en onderdelen REH* (afbeeldingen blz. 31 en 33)

Wij hebben een aantal cijfers verzameld. We hebben het aantal gemeenten in percenten uitgedrukt. We hebben hetzelfde gedaan voor de oppervlakte, de werkgelegenheid, de toegevoegde waarde en de omzet. Het kerngebied omvat 38 percent van de Vlaamse gemeenten en beslaat 40 percent van de oppervlakte. Het is goed voor 83 percent van de toegevoegde waarde en 86 percent van de omzet. Op 40 percent van de oppervlakte vinden we dus ongeveer 80 percent van de economie.

Het bovenlokaal gebied is minder belangrijk dan de kerngebieden. Het is verantwoordelijk voor ongeveer 10 percent van de werkgelegenheid, de omzet en de toegevoegde waarde. Dat is ongeveer hetzelfde voor de niet-geselecteerde gebieden. Men kan zich dan ook afvragen waarom we die gebieden in de hoofdstructuur opnemen. We hebben dat gedaan omdat de economische cijfers in de gebieden met bovenlokale uitstraling worden gerealiseerd door de helft minder gemeenten dan deze in de niet-geselecteerde gebieden.

Op 60 percent van de oppervlakte – het kerngebied en de gebieden met bovenlokale uitstraling samen – bevindt zich ongeveer 90 percent van de Vlaamse economie (afbeelding blz. 32). In Nederland vinden we 80 percent van de economie op 40 percent van de oppervlakte. Ook als we Vlaanderen met Frankrijk of met het Ruhrgebied vergelijken, komen we tot gelijkaardige resultaten.

Het centraal economische kerngebied weegt duidelijk het zwaarst, en dan hebben we Brussel niet eens meegerekend. Als we Brussel erbij nemen, moet daar nog 10 tot 20 percent worden bijgeteld. Het centrale gebied vervult duidelijk een belangrijke economische rol in Vlaanderen. Ook het westelijke kerngebied is economisch van grote betekenis, zij het op een minder hoog niveau dan het centrale kerngebied. Vooral de in het westelijk kerngebied gevestigde industrie speelt een grote rol in Vlaanderen. Het oostelijke kerngebied komt er op basis van de cijfers uit als het zwakke broertje. Het is wel belangrijk te wijzen op het eerste deel van de uiteenzetting waar we duidelijk gesteld hebben dat de in Vlaanderen aanwezige structuren in hun grens-

overschrijdende context moeten bekeken worden. Als we dat doen komen de drie deelgebieden van de Ruimtelijk-Economische Hoofdstructuur in economische prestaties veel dichter bij mekaar.

– *Ruimtegebruik* (afbeelding blz. 34)

We hebben verder onderzocht welke gebieden volgens het kadaster worden benut voor woningen, economie, open ruimte en infrastructuur. Globaal is in Vlaanderen 76 percent van de ruimte onbebouwd. In de gebieden die niet tot de Ruimtelijk-Economische Hoofdstructuur behoren is dat iets meer, namelijk 83 percent. In het kerngebied vertegenwoordigt de open ruimte nog steeds bijna 70 percent van de totale ruimte. In dit gebied wordt ongeveer 21 percent gebruikt voor wonen en werken.

Met het weergeven van deze kwantitatieve informatie over het ruimtegebruik willen we de discussie over ruimtegebruik zeker niet reduceren tot een kwantitatief verhaal, integendeel. We weten dat het probleem van het ruimtegebruik in Vlaanderen in eerste instantie een kwalitatief verhaal is. Al te vaak worden de kwalitatieve aspecten in een discussie over ruimtegebruik naar de achtergrond verwezen.

De heer Bruno Tobback : Mijnheer Cabus, wat beschouwt u precies als open ruimte ? Het Leuvense stadspark bijvoorbeeld is niet bebouwd. Wordt dit gebied aanzien als open ruimte ?

De heer Peter Cabus : Het gaat om gebieden die volgens het kadaster niet bebouwd zijn.

Het is best mogelijk dat het stadspark van Leuven daar bij wordt gerekend. Met dit onderzoek hebben we aangetoond dat ruimte in de eerste plaats een kwalitatief gegeven is. De analyse toont aan dat er zelfs in het sterk verstedelijkte gebied nog steeds een gevarieerd ruimtegebruik bestaat.

– *Belgisch-Nederlandse context* (afbeelding blz. 35) *en Noordwest-Europese context* (afbeelding blz. 36)

Uit een combinatie van de gegevens van Vlaanderen, België en Nederland blijkt dat de Nederlandse structuren aansluiten bij de Ruimtelijk-Economische Hoofdstructuur van Vlaanderen. Verder valt op dat de oude ABC- en de Waalse as nog altijd bestaan. De Waalse structuur in de richting van Luxemburg is niet dominant aanwezig. De V-structuur in het westen van Vlaanderen loopt door in Noord-Frankrijk. We zouden daarom misschien beter van een Y- dan van een V-vorm spreken. Hetzelfde geldt voor het oostelijke kerngebied, dat functioneel aansluit bij de ontwikkelingen in Nederland en Duitsland.

– *Economische Hoofdstructuur* (afbeelding blz. 38)

Het is van belang voor ogen te houden dat het gaat om een economische hoofdstructuur en dat de draagwijdte van deze studie zich dus beperkt tot het ruimtelijk-economische domein. Het gaat niet om een bestemmingsplan, maar om een beeld van Vlaanderen met de economische zwaartepunten. Het gebied dat werd gedetecteerd als een economische hoofdstructuur bevat alleszins het grootste economische potentieel in Vlaanderen.

Dat wil echter niet zeggen dat alle kerngebieden nu zomaar moeten worden opgeëist voor de economie. We moeten het belang van de economie afwegen tegen andere factoren. Kwalitatief ruimtegebruik is heel belangrijk voor de economie. Wie de hedendaagse bedrijfsterreinen bezoekt, of de lintbebouwing langs onze wegen bekijkt, kan er niet omheen dat deze gebieden weinig kwaliteit uitstralen. Buitenlandse investeerders krijgen dezelfde indruk. Werken aan kwaliteit is dus ook vanuit economisch oogpunt nodig.

Ten slotte benadruk ik dat duurzaamheid van grote betekenis is. We moeten evenwel alle aspecten van dit begrip gelijkwaardig behandelen. Het gaat niet alleen om natuur en milieu, duurzaamheid heeft ook sociale en economische dimensies.

– *Potenties en bedreigingen* (afbeelding blz. 39)

Het kerngebied heeft veel potentie, maar moet tevens afrekenen met een aantal bedreigingen. Samen met Brussel is het het economisch hart van Vlaanderen en België. In dit gebied kan het gemakkelijkst en het best worden ingespeeld op veranderende omgevingsfactoren als gevolg van de ontwikkelingen in de ondernemingswereld.

Naar onze mening kan de economische hoofdstructuur een basis zijn voor een integratie van de economische en de ruimtelijke logica. De bedreigingen zijn bekend : congestie, ruimtedruk, suburbanisatie en een algemeen kwaliteitsprobleem van de ruimte. De economische activiteit in het kerngebied komt daardoor onder druk te staan.

Dit impliceert dat er werk moet gemaakt worden om die bedreigingen op te vangen. Dit kan alleen maar sectoroverstijgend gebeuren. Net zoals ande-

re beleidsdomeinen heeft de economie nood aan een integrale benadering. De tijd dat iedere sector zich in zijn eigen vakje kon verschansen, is allang voorbij.

– *Rol van de infrastructuur* (afbeelding blz. 40)

Wat de rol van de infrastructuur betreft, stemmen onze conclusies overeen met de krachtlijnen van het Ruimtelijk Structuurplan Vlaanderen. De aanwezige infrastructuur is een heel belangrijke drager van de economische ontwikkeling. Ik denk daarbij aan de stedelijke en industriële gebieden en het belang van de poorten (havens, luchthavens, HST). We wijzen erop dat ook de oudere infrastructuren nog steeds een belangrijke impact hebben op de huidige Ruimtelijk-Economische Hoofdstructuur. De verdichting van de economie doet zich vooral voor rond de historische infrastructuur. Nieuwere infrastructuur, zoals autosnelwegen, vertoont heel wat minder verdichting. Ze voedt veeleer de verdichtingsgebieden langs de oude infrastructuur.

De Vlaamse economie is vrij sterk geconcentreerd in stedelijke en industriële concentratiegebieden. In de toekomst is het wellicht het overwegen waard om economische ontwikkeling te stimuleren rond infrastructuur zoals bijvoorbeeld het Albertkanaal, dat een enorm potentieel heeft.

– *Economische ontwikkeling buiten REH* (afbeelding blz. 41)

De economische activiteit in het gebied dat niet geselecteerd werd is kleiner dan in de eigenlijke Ruimtelijk-Economische Hoofdstructuur. Ze vertegenwoordigt slechts 8 percent van de Vlaamse toegevoegde waarde, maar is plaatselijk een belangrijke factor in de welvaartscreatie. Welvaart wordt in deze gebieden niet alleen dankzij landbouw gecreëerd, maar ook door de industrie en de dienstensector. Integrale plattelandsvernieuwing houdt dus veel meer in dan het ontwikkelen van een nieuwe visie op de landbouw.

Door de pendelaars en relaties tussen bedrijven onderling zijn de relaties tussen stad en platteland heel wat intensiever geworden. Puur functioneel heeft het dan ook weinig zin om vast te houden aan een conceptuele scheidingslijn tussen deze twee zones.

– *Verschillen tussen REH en RSV* (afbeeldingen blz. 42, 43 en 44)

Er bestaan enkele verschillen tussen de Ruimtelijk-Economische Hoofdstructuur en het Ruimtelijk Structuurplan Vlaanderen. Ik denk daarbij in de eerste plaats aan de 35 gemeenten die geen economisch knooppunt zijn, maar die wel voldoen aan onze ruimtelijk-economische criteria. Het gaat doorgaans om wat kleinere gemeenten in de agglomeraties en in de suburbane gordels. Aan de andere kant behoren ook enkele economische knooppunten tot de niet-geselecteerde gebieden in ons onderzoek. Deze gemeenten liggen in veel gevallen aan de kust, in landelijke gebieden, of het zijn knooppunten die werden geselecteerd op basis van verzwakte criteria. Sommige onder hen maken deel uit van het economisch netwerk van het Albertkanaal, dat vooral sterk scoort in het stedelijke gebied Antwerpen en Hasselt-Genk, op het kruispunt met de Kempense as en de as in de richting van Turnhout. Daarnaast werden enkele randstedelijke gemeenten en kleinere steden niet geselecteerd.

Tussen het Ruimtelijk Structuurplan en de Ruimtelijk-Economische Hoofdstructuur bestaan niet alleen verschillen in selectie, in de zin dat de ene gemeente wel en de andere niet werd geselecteerd, maar er zijn ook inhoudelijke verschillen. Het is duidelijk dat het structuurplan een ruimtelijke visie vertolkt. Wij hadden echter een ander standpunt : wat en waar zijn de potenties in Vlaanderen, bekeken vanuit ruimtelijk-economisch oogpunt ?

Vanuit de economische hoofdstructuur is het ook mogelijk om te gaan werken met grotere zones. Knooppunten en concentratie zijn belangrijk. Knooppunten moeten echter ook in een algemene samenhang worden beschouwd. Zo kan door het werken met grotere samenhangende zones ook het probleem van de omvang en de differentiatie van bedrijventerreinen beter worden aangepakt.

– *Relevant stedelijk-economisch model* (afbeelding blz. 45)

In de tekst hebben we ook de vraag meegegeven welk stedelijk model we vanuit economisch standpunt beter zouden hanteren. Zo zijn er vandaag in de concrete uitwerking van de ruimtelijke plannen op provinciaal en gemeentelijk niveau heel wat problemen inzake de taakstellingen voor wonen (huisvesting) en werken (bedrijventerreinen). Het te ontwikkelen stedelijk concept moet die taakstellingen ook vanuit ruimtelijk-economisch oogpunt beter kunnen incalculeren zodat ze ook beter in te vullen zijn.

In het document gaan we dieper in op deze en op nog andere vragen die moeten beantwoord worden in een verdere verfijning van de Ruimtelijk-Economische Hoofdstructuur.

De heer Wim Vanhaverbeke, opdrachthouder SPRE : Deze startnota is eigenlijk een eerste kladversie, een eerste oefening. Nu zullen er een aantal discussies volgen zodat we aan een tweede oefening kunnen beginnen met een verdere en een meer gediversifieerde analyse. Het belangrijkste is dat de hoofdstructuur een onderdeel vormt van het programma dat we de volgende jaren zouden willen uitvoeren.

– *Plaatsbepaling van het REH* (afbeeldingen blz. 46-50)

Ik geef een schematische voorstelling waarbij ik vertrek van de bestaande ruimtelijke structuur. De Ruimtelijke Economische Hoofdstructuur vormt daarvan een deel. Aan de andere kant zijn er de veranderende omgevingsfactoren, alle trends die tegenwoordig de economie veranderen. Dit is belangrijk omdat ze heel wat veranderende ruimtelijke implicaties meebrengen, zoals bij de netwerkeconomie.

De economie beweegt snel. De economische trends hebben een impact op het gedrag en de beslissingen van binnen- en buitenlandse bedrijven. Ook de ruimtelijk-economische structuur heeft een impact op het gedrag van bedrijven en dat kan positief of negatief zijn naarmate deze structuur al dan niet gealigneerd is met de behoeften van de bedrijven. Beide – de trends en de ruimtelijk-economische structuur – hebben een weerslag op het gedrag van de onderneming. Dit bepaalt de ruimtelijk-economische dynamiek. De ruimtelijk-economische structuur staat immers niet stil. Er is duidelijk een sterke ruimtelijk-economische dynamiek aanwezig. We kunnen die structuur en dynamiek beïnvloeden door het beleid dat wordt gevoerd. Het gaat dan om een ruimtelijk economisch beleid, geïntegreerd in een ruimer beleidskader.

Laat ons even terugkeren naar de economische trends. Er zijn een aantal veranderende omgevingsfactoren : de mondialisering van de economie, politieke veranderingen, technologische ontwikkelingen, de Europese integratie en de verscherpte concurrentie, de nationale beleidsbeslissingen. Het is tevens duidelijk dat we met de eenmaking van de Europese markt en de invoering van de euro de fiscale en financiële instrumenten kwijt zijn. Op de economie kunnen we nog inspelen via ruimte en infrastructuur. De concurrentie gebeurt niet met de klassieke instrumenten zoals de fiscale maatregelen, wel via bijvoorbeeld arbeidskwaliteit en de kwaliteit van de ruimte.

Een tweede punt in de analyse is de bestaande ruimtelijke economische structuur. De focus ligt hierbij op Noord-West-Europa. Vlaanderen maakt daarvan deel uit. In Vlaanderen zijn er in de hoofdstructuur heel wat knelpunten. Zeker wat de ruimtelijke ordening betreft, is er nog heel wat te doen.

Wat de dragers betreft, is reeds de nodige verduidelijking gegeven. Ook de infrastructurele verbindingen mogen niet uit het oog verloren worden en er dient eveneens aandacht te worden besteed aan de economie van het landelijke gebied.

We zien hier dat de attractiviteit van de ruimtelijk-economische structuur bepaald wordt door een aantal zaken die goed in het oog gehouden moeten worden, met name de Europese afzetmarkten, de ligging ten opzichte van de nationale economische centra en de nabijheid van een "main port" en de rol van de gemeenten binnen het stedelijke netwerk.

Laten we nu even een blik werpen op een derde punt, met name de ruimtelijk-economische dynamiek. Dit is een stuk dat nog totaal ontbreekt in de analyse, maar dat uiteraard heel belangrijk is voor de verdere verfijning ervan. Dit toont immers aan hoe we kunnen evolueren van de huidige situatie naar een economische ontwikkeling in de toekomst.

Er zijn duidelijke concentrerende tendensen vast te stellen waarbij de economie zich hoe langer hoe meer concentreert in of langs stedelijke gebieden. Die concentratie komt er onder meer door agglomeratievoordelen. Het is voor heel wat bedrijven nu eenmaal interessant om in een stedelijk centrum gelokaliseerd te zijn. We mogen echter niet uit het oog verliezen dat er ook spreidende krachten zijn. Dat komt onder meer door congestie, door prijsverschillen tussen stedelijke en andere gebieden, enzovoort. We moeten er dus rekening mee houden dat er tegelijkertijd concentratie en spreiding optreedt, wat vanzelfsprekend beleidsimplicaties heeft. Een bruuske trendbreuk met het verleden, zoals in het RSV vooropgesteld wordt, heeft niet altijd zin want de concentratie van delen van de economie – bijvoorbeeld vele bedrijfstakken binnen de zakelijke dienstverlening – komt automatisch tot stand.

De ruimtelijk-economische dynamiek bestaat niet alleen in Vlaanderen maar ook in Noordwest-Europa. Een analyse op verschillende niveau's dringt zich dus op.

In Vlaanderen – het regionale niveau – zien we dat die hoofdstructuur de voorbije 20 tot 30 jaar nauwelijks geëvolueerd is. De ABC-as staat er nog altijd. De oude structuren bepalen nog steeds de hoofdstructuur van de economie, maar desondanks is er een sterke dynamiek.

Op agglomeratieniveau stellen we in Nederland vast dat de grootste steden de slechtste groeiers zijn. Dit stellen we ook in Vlaanderen vast. Brussel en Antwerpen bijvoorbeeld kennen een eerder zwakke groei. De randen van de steden groeien wel snel. Hoe gaan we daarmee om ? We moeten een stadsconcept ontwikkelen waar zowel de economische groei als de ruimtelijke druk een plaats krijgen. Ook per sector zien we verschillende dynamieken tussen industrie, logistiek en diensten.

Wanneer we volgend jaar de ruimtelijk-economische dynamiek in kaart hebben gebracht, zullen we een eindelijk een beter beeld krijgen van de bestaande ruimtelijk-economische structuur en de dynamiek ervan. Daarmee wordt het mogelijk de vraag naar ruimte vanuit het bedrijfsleven in een totaalbeeld te plaatsen. We zijn voor het ogenblik eerder bezig met kwantitatieve studies, maar het is de bedoeling dat we ook kwalitatief gaan werken. We bekijken dus niet alleen het aantal industrieterreinen, maar ook de kwaliteit ervan. Nederlandse bedrijfsleiders die hier op bezoek komen, zeggen dat er geen segmentatie is. We hebben geen instrument om de differentiatie van de bedrijventerreinen te gebruiken als lokmiddel voor andere bedrijven.

In Nederland bijvoorbeeld zien we dat de stedelijke centra sterke economische groeiers zijn (afbeeldingen blz. 51 en 52). Nochtans is de groei van de industrie vooral geconcentreerd in het zuidoosten van Nederland.

Als het beleid de ruimtelijk-economische structuur en dynamiek attractief kan maken voor bedrijven, dan zal dat een impact hebben op het gedrag van de bedrijven. Op hun beurt worden de ruimtelijk-economische structuur en de dynamiek bepaald door het gedrag van de bedrijven. Het is eigenlijk een cirkelbeweging : bij een goed beleid is dit een zichzelf versterkende cyclus. Het kan echter een vicieuze cirkel worden, omdat bedrijven moeten opereren in een ruimtelijk-economische structuur die verouderd en onaangepast is.

Eenmaal er een visie is ontwikkeld, kan er worden teruggegaan naar hele concrete beleidsproblemen, zoals bedrijventerreinen, zonevreemde bedrijven, sectorale insteken en dergelijke. Aan het ruimtelijk-economisch beleid en het instrumentarium zelf raken we niet. In de schoot van de administratie Economie is er een beleidsvoorbereidende groep die zich zal inzetten voor de vertaling naar een ruimtelijk-economisch beleid.

Er is een duidelijk onderscheid tussen het beleid dat wordt gevoerd en het Strategisch Plan Ruimtelijke Economie : het SPRE levert de de wetenschappelijke analyses. Eenmaal die zijn gemaakt dient de administratie de wetenschappelijke output te gebruiken om een beleidsvisie uit de grond te stampen.

II. Vragen en opmerkingen van de leden

De heer Bruno Tobback : Dit alles is naar mijn oordeel bijzonder algemeen. U hebt dit plan vergeleken met het RSV, maar dat is een doelstellingenplan. Wat hier wordt voorgesteld is eigenlijk niet meer dan een schets van een bestaande situatie. Bovendien gaat u nogal eenzijdig uit van de bestaande situatie en van een aantal economische gegevens. Verder bakent u een hoofdstructuur af die 60 percent van het grondgebied beslaat, wat me eigenaardig lijkt.

We hebben zonet gelachen met het feit dat bijvoorbeeld het stadspark van Leuven en ongetwijfeld ook het voetbalplein van Anderlecht open ruimtes zijn. Het is wat vervelend dat zulke dingen in presentaties terechtkomen. We kunnen ze immers alleen maar als tendentieus interpreteren. Op die manier is de helft van Brussel open ruimte.

Als u de bevolkingsdichtheid bekijkt, vindt u ongetwijfeld de grootste bevolkingsdichtheid. Als u naar de wegeninfrastructuur kijkt, zult u ook daarvan de grootste concentratie vinden. Is het relevant om dit alleen maar economisch te bekijken, zonder bredere context ?

Vermits dit een loutere schets van een bestaande situatie is, ontbreekt iedere vorm van vooruitzicht. Over welk soort ondernemingen spreken we ? Hoe evolueert het grondgebruik van ondernemingen ? We hebben een veel grotere concentratie van diensten dan van industrie. Diensten zijn anders gelokaliseerd, hebben een ander soort grondgebruik en een andere concentratie. Ze leven in een netwerkeconomie, maar geen fysieke. Er komen geen vrachtwagens van leveranciers aan de deur, zodat ze perfect midden in een stad gevestigd kunnen zijn. Er is niet veel specifieke economische ruimte voor nodig. Zoals u zelf zei, ontbreken een aantal sectoren. Dat geldt uiteraard voor de landbouw,

omdat die per definitie buiten uw hoofdstructuur valt. Maar het geldt ook voor toerisme en andere sectoren. We missen dus elke vorm van specificatie. Het is ongetwijfeld een project op lange termijn, maar ik had er ook op korte termijn toch iets meer van verwacht.

De heer Herman Lauwers : Ik sluit me aan bij de stelling van de heer Tobback. Een verschil tussen de economische hoofdstructuur die u afbakent, en de economische structuren in het RSV kan alleen bestaan door een gebruik van verschillende parameters voor de selectie. Waar zitten de verschillen ? Welke andere parameters werden gehanteerd die tot dit verschil leiden ?

Mevrouw Isabel Vertriest : Ik heb heel wat vragen bij de criteria. Er wordt bijvoorbeeld een verband gelegd met de oppervlakte van de gemeenten, en niet met de oppervlakte die effectief wordt gebruikt voor de economische structuur. We hebben dus wel een weging van het belang van de gemeenten in de economische structuur, maar er komt zeer weinig tot uiting in hoeverre de economische structuur die ruimte gebruikt, op welke wijze ze dat doet, hoe efficiënt, en welke sectoren daarin meer of minder efficiënt zijn.

We moeten ervan uit gaan dat ruimte in Vlaanderen schaars is. We hebben er baat bij in de economische structuur die bedrijvigheid aan te trekken die het meest efficiënt omgaat met de ruimte. Bij de economische hoofdstructuur moeten we ook nagaan op welke manier deze zuiniger met de ruimte kan omgaan. Die elementen komen totaal niet in deze studie voor.

Ik heb het ook moeilijk met de gemaakte vergelijkingen. Deze studie wordt in het begin vergeleken met de Central Capitals Region (CCR) van 1994 van de Europese Commissie. Als het echter over open ruimte gaat, worden heel andere criteria genomen. In de CCR-studie gaat het nochtans ook over open ruimte en wordt gewerkt met wat in het Europese beleid in het algemeen beschouwd wordt als open ruimte.

Een van de aspecten van de CCR-studie is de concentratie van economische activiteit. Ik heb de indruk dat dit hier wel wordt gehanteerd voor het Europees niveau, terwijl voor lagere niveaus een spreidingspatroon wordt genomen.

Als zo'n groot deel van de oppervlakte in de economische hoofdstructuur zit, dan heb ik daar serieuze vragen bij. Ik bekijk nu opnieuw uw curve en de tabellen die de kerncijfers en onderdelen van de Ruimtelijk-Economische Hoofdstructuur weergeven, en ik merk dat wat u er wel en niet bij betrekt, gewoonweg niet klopt. In het eerste blokje van uw kerngebied stijgt de toegevoegde waarde en de tewerkstelling. Als we echter het bovenlokale belang in acht nemen, dan zou er een daling zijn. Mijn redenering is de volgende. De curve van de economische hoofdstructuur kan stijgen of dalen, maar toch niet stijgen én dalen. Waar ligt anders de grens ? Mij lijkt het bij wijze van spreken alsof u de bloemperken mee opneemt in de ecologische structuur, zeker als ik bekijk wat u groen hebt gekleurd op de kaart. Volgens mij klopt er iets niet.

Uw bevindingen vertalen naar beleid zou nadelig zijn voor de tussengebieden. Er zal immers geen specifiek economisch beleid voor worden gevoerd. Er zal een beleid komen dat goed is voor de economisch sterke gebieden en dat zal worden geëxtrapoleerd naar de andere gebieden, waardoor die in de verdediging worden gedrongen.

Ik dacht dat KMO's zeer belangrijk waren voor de Vlaamse economie, maar ik zie daar eigenlijk weinig gegevens over. U hebt zich volgens mij onterecht geconcentreerd op de grote bedrijven. KMO's spelen bijvoorbeeld een zeer belangrijke rol in de voedingssector.

Professor Georges Allaert, opdrachthouder SPRE **:** Mijnheer Tobback, ik had die vraag verwacht. De wetenschappelijke invulling van de ruimtelijke economie koppelen aan het beleid is moeilijk.

Het gaat hier niet om een plan dat het RSV vervangt. Het RSV is een plan waarin men met toekomstige structuren en elementen werkt aan de toekomst van de ruimte. Dat gebeurt met een aantal doelstellingen in het achterhoofd. Wat wij hebben gemaakt is een oefening om te leren denken over de aspecten van economische invulling en de betekenis ervan voor de ruimte.

Er is al geopperd dat we in andere termen over economie moeten denken. De ruimte moeten we beschouwen als een schaars goed en de ruimtelijke economie moeten we ook vanuit die schaarste benaderen. Dat is niet tegenstrijdig.

Er staan zeer algemene zaken in het rapport, maar het maakt toch duidelijk hoe wij een concept willen uitbouwen, rekening houdend met een aantal Vlaamse factoren. We hebben willen aantonen dat wat in Vlaanderen vandaag gebeurt op ruimtelijk en economisch vlak, een gevolg is van hoe we met de omringende regio's omgaan. In het RSV heeft

men geen gewag gemaakt van grensoverschrijdende structuren die doorlopen naar bijvoorbeeld Nederland of Frankrijk. Wij hebben wel met het grensoverschrijdende aspect rekening gehouden. Dat is toch belangrijk voor de kwalitatieve invulling van bedrijventerreinen. Het komt erop aan niet enkel Vlaanderen als speelveld voor de economie te bekijken, maar ook Europa. Wij kijken dus naar Vlaanderen als een element van Europa.

De Ruimtelijk-Economische Hoofdstructuur is nog niet het ABC van de ruimtelijk-economische structuur, het is slechts een aanzet. Daar wil ik absoluut even op wijzen. We hebben hier enkel een introductie tot zo'n ruimtelijk-economische structuur.

Ik wil ook onderlijnen dat deze studie, uitgevoerd door een ploeg van drie mensen, niet kan worden vergeleken met de studie voor het RSV destijds, die 180 tot 200 miljoen frank kostte. Wij hebben gewoon een wetenschappelijke aanzet gegeven die kan dienen als basis voor beleidsdiscussies. Deze studie is niet te nemen of te laten, er kan over worden gediscussieerd. De hoofdlijnen die we hebben uitgetekend, moeten het mogelijk maken de Ruimtelijk-Economische Hoofdstructuur beter in te schatten tijdens die discussies.

Ik begrijp dus uw opmerking en had ze ook verwacht. Wij wilden echter enkel een startnota naar voren schuiven, wat ook is gebeurd.

De heer Wim Vanhaverbeke : Er moet mee rekening worden gehouden dat de startnota op een drietal maanden tot stand is gekomen. Het was de bedoeling om heel snel een eerste schets van de Ruimtelijk Economische Hoofdstructuur te kunnen voorleggen. Het was de bedoeling om een eerste stap te zetten in het proces dat ik daarnet geschetst heb. Als men met zo'n proces begint, start men met de gegeven ruimtelijk- economische structuur. Meer hebben we niet willen doen. U moet het dan ook in die context bekijken.

De heer Bruno Tobback : De manier waarop u de gegeven ruimtelijke structuur interpreteert bepaalt natuurlijk mee die ruimtelijke structuur. In uw studie zie ik bijvoorbeeld dat Lommel is ingekleurd als economisch kerngebied (afbeelding blz. 30 ; pagina 54 van de startnota). Hoeveel percent van het grondgebied van een gemeente als Lommel wordt gebruikt voor economische activiteit, en hoeveel percent daarvan bestaat uit grindwinning, wat over afzienbare tijd een einde neemt ? Als ik het goed heb begrepen zal de grindwinning immers binnenkort verdwenen zijn. U gaat nogal los over dat soort zaken.

U gaat wel dieper in op de voorrang voor de economische activiteiten en op de economische potentialiteit, maar u brengt die zaken niet in verband met de bevolkingsdichtheid, terwijl er toch wel samenhang is.

De heer Peter Cabus : Ik ben blij dat u de vraag zo stelt. Wij weten natuurlijk ook dat Lommel misschien slechts op 10 percent van haar gebied die economische activiteit haalt die wij effectief in kaart hebben gebracht. Dat zeggen we ook zeer expliciet in de nota : het is geen bestemmingsplan. We beweren zeker niet dat het volledige grondgebied van Lommel wordt gebruikt voor economische activiteiten. Wat wel juist is, zijn de cijfers over de economie die we hebben gepresenteerd.

De heer Bruno Tobback : De vraag is niet waar we ons BNP realiseren, maar wel hoe we daarvoor onze ruimte inschakelen. Dat staat niet in de studie die hier nu voor ons ligt. Hier gaat het over de Vlaamse ruimte en de autosnelwegen, de grote economische centra en de grote traditionele assen. Deze kaart had u zelfs zonder uw cijfers kunnen tekenen.

De heer Wim Vanhaverbeke : Eigenlijk gaat u nu al drie stappen te ver. Om een analyse te maken zoals die waar u naartoe wil, en zodoende al uitspraken te doen over de gewenste economische structuur, moeten eerst de dynamieken en de trends in kaart worden gebracht. Daarna moet dan worden nagegaan hoe dat kan worden vertaald in een ruimtelijk-economisch concept. Dat hebben we binnen deze studie niet gedaan, maar het moet wel natuurlijk aan de oppervlakte komen in de volgende deelstudies. We geven nu al de eerste beperkte deelstudie uit om vanaf het begin in discussie te treden met iedereen die dat wil. Wij willen vanaf het begin een discussieproces op gang zetten en volgens mij kon dat niet altijd gezegd worden van het RSV.

De heer Bruno Tobback : Het RSV, waarbij een startnota was gevoegd, heeft tot lange discussies geleid en dat vanaf de eerste dag.

De heer Wim Vanhaverbeke : Ik hoor een punt van bezorgdheid omtrent de 60 percent oppervlakte, een punt dat ik ook begrijp. We hebben in feite een soort differentiatie willen aanbrengen via een aantal variabelen over heel de oppervlakte van Vlaanderen. Men kan dat percentage gerust terugschroeven, maar de vraag is wat de meerwaarde daarvan is. De economie van het platteland is belangrijk, precies omdat men het kan differentiëren van die

centrumgebieden. Als men die centrumgebieden dan nog eens wil differentiëren naar kerngebieden en naar wat bovenlokaal is, dan is dat prima. In Brussel of in Antwerpen bijvoorbeeld kan men heel andere dingen doen dan in Oostende of in Ninove. Dus het vooropgezette percentage is eigenlijk van minder belang : het gaat niet om wat buiten of binnen de REH ligt, want de REH is eerder bedoeld als een middel om de ganse Vlaamse ruimte economisch te gaan differentiëren.

Het voordeel van de Ruimtelijk-Economische Hoofdstructuur is dat we een samenhang vinden in de ruimte. In het RSV wordt vooral met grote indicatoren gewerkt, waardoor men 'losse' economische knooppunten krijgt. Ook voor die aanpak valt uiteraard iets te zeggen. Via dichtheidsvariabelen hebben wij echter geprobeerd om gebieden te detecteren waar men eventueel aan economische ontwikkeling kan doen, wat nog niet betekent dat we dat kerngebied willen opvullen met economische activiteiten. Daar gaat het niet om. Binnen de hoofdstructuur zal men op een heel andere manier omgaan met ruimte dan in het landelijke gebied. Die differentiatie in hoofdgebied, bovenlokaal gebied en plattelandsgebied laat ons net toe om dat te differentiëren. Dat heeft men niet met de 156 gemeenten die als economisch knooppunt geselecteerd zijn.

Het is geen oefening in lijnen trekken. Het is geen plan. Voor ons mogen die percentages best veranderen, zolang er maar een duidelijke differentiatie komt over het gehele oppervlak van Vlaanderen.

Uit deze studie kan men natuurlijk geen beleidsconclusies afleiden. Ze biedt echter wel de mogelijkheid om op een andere manier naar ruimte te kijken in Vlaanderen vanuit een economisch perspectief. Het is duidelijk dat we nog twee of drie jaar werk voor de boeg hebben vooraleer we over een goede analyse beschikken waaruit concrete beleidsconclusies gehaald kunnen worden. Daarover ben ik het volledig eens met de heer Tobback.

Dit is enkel een eerste stap, die wel een ander uitgangspunt heeft dan het RSV. In dit beleidsdocument heeft men immers met grote indicatoren gewerkt, terwijl wij met een aantal bijkomende indicatoren werken, zoals dichtheidsvariabelen. Daar kan en moet uiteraard ook nog verder over gediscussieerd worden.

De heer Peter Cabus : De heer Vanhaverbeke heeft al aangegeven dat er onder meer met dichtheidsvariabelen is gewerkt, terwijl in het RSV in hoofdzaak met absolute grootte-indicatoren is gewerkt. Daarin zit een groot verschil. Dat heeft onder andere als gevolg dat kleinere gemeenten die gewoon niet aan die absolute getallen kunnen komen, in onze benadering wel aan bod komen. Een kleine gemeente kan, als ze een belangrijke economische activiteit heeft, dus toch scoren op dichtheidsvariabelen.

Een ander verschil is dat naast industrie, bij ons ook de diensten zwaar worden meegerekend. Gemeenten die voldoende scoren voor diensten en voor industrie afzonderlijk kunnen dus ook worden opgenomen in de Ruimtelijk-Economische Hoofdstructuur. Uiteraard kan en moet er nog verder over deze zaken gediscussieerd worden.

Dan is er de vraag over de vergelijking met de Europese CCR-studie. Als men Europese studies onder de loep neemt, die bijvoorbeeld de open ruimte in kaart brengen, dan kan ik u ook studies aan de hand doen waar 90 percent van Vlaanderen verstedelijkt is. Afhankelijk van het schaalniveau en de gehanteerde criteria ontstaat er een andere visie op dat gebied.

Nogmaals, ons werk levert geen afbakeningsplan of bestemmingsplan. Het is gewoon een aanduiding van de gemeenten die economisch potentieel hebben. Het kan misschien wel enigszins misleidend zijn om bepaald percentages te hanteren en te zeggen dat een bepaald percentage van een gemeente zoveel percent van de economie bevat. Maar aan de hand van die percentages willen we echter gewoon de gemeenten indelen. Voor ons zijn de economische cijfers het belangrijkst. Die oppervlaktecijfers zijn minder belangrijk, vooral ook omdat heel wat van die oppervlakte vandaag geen bebouwde ruimte is.

Of men met 60 percent van de oppervlakte een Ruimtelijk-Economische Hoofdstructuur heeft, daarover kan worden gediscussieerd. Zeker is dat wat we het kerngebied noemen tot de Ruimtelijk-Economische Hoofdstructuur behoort. De gemeenten met een bovenlokale betekenis werden in deze fase afzonderlijk benoemd omdat het economische belang van die groep van 56 gemeenten nog altijd dubbel zo groot is als die van de niet-geselecteerde gemeenten.

Tegen 2004 moeten we rond zijn. We beloven u tegen dan een evenwichtigere aanpak, gedifferentieerd naar de sectoren en waarbij ook thema's zoals toerisme en platteland aan bod zullen komen.

Het is zeker niet juist dat we enkel oog hebben voor grote bedrijven. Het is wel een feit dat een

groot deel van de Vlaamse economie geschraagd is op KMO's. Dit is aan bod gekomen in mijn doctoraat en één van de zaken die daarin duidelijk werd vastgesteld, is dat heel wat van onze KMO's wel degelijk zijn ingeschakeld in wat wij hier netwerkondernemingen noemen. Dat is niet negatief bedoeld, wel integendeel. Het is nu net de sterkte van de Vlaamse bedrijfswereld dat we daar door het lokale initiatief en door het initiatief van kleine ondernemingen kunnen op inspelen. In andere regio's, bijvoorbeeld in Wallonië, is dat veel minder het geval.

Met het voorbeeld van Volvo hebben we enkel willen aantonen dat die bovenlokale redenering van ondernemingen wel degelijk bestaat. In het kader van een DWTC-project door de KU Leuven wordt trouwens binnenkort onderzocht in hoever die stellingen ook van toepassing kunnen zijn op kleinere ondernemingen.

Mevrouw Isabel Vertriest : Met betrekking tot die trend van bovenlokale en zelfs boven-Europese inbedding wens ik toch te wijzen op bedrijven die lokaal bijzonder sterk verbonden en zelfs niet eens verplaatsbaar zijn. Dat zijn zaken die hier totaal over het hoofd worden gezien. Als men dan de problematiek van de zonevreemde bedrijven aanpakt, zullen dergelijke problemen automatisch opduiken.

In het kader van de economische structuur kan het een sterk punt zijn gebruik te maken van lokaal verankerde bedrijven, zeker in het licht van de analyse van de internationale beweging, de delokalisatie, de globalisering, enzovoort.

De heer Peter Cabus : Iedereen zal het er wel mee eens zijn dat zuinig moet worden omgesprongen met de ruimte. Ons uitgangspunt is evenwel te bekijken hoe de structuur in elkaar zit en vervolgens na te gaan hoe het met de dynamiek zit. Daarom moet gekeken worden wat de trends zijn, hoe de evolutie is van die dynamiek en hoe we dat eventueel kunnen sturen. We moeten de vraag goed kunnen inschatten om dat realistisch te kunnen structureren. Dat laatste is heel belangrijk.

Mevrouw Isabel Vertriest : Dat was mijn vraag niet. Mijn vraag is na te gaan waar efficiënt met ruimte wordt omgesprongen, en waar niet. Kijk maar naar de Waaslandhaven en naar het verschil dat daar bestaat tussen de sectoren. Die vaststelling spreekt boekdelen.

Ik vind dat we sterk moeten rekening houden met het feit dat de schaarste bij ons anders is dan in de meeste andere landen. Zelfs Nederland heeft maar de helft van de economische ruimte die wij hebben. We moeten die dynamieken dus goed onderzoeken en nagaan hoe het komt dat we in een bepaald gebied wel efficiënt met ruimte kunnen omgaan. Tegelijkertijd moeten we nagaan hoe we die efficiëntie kunnen verhogen. We moeten daarom niet alleen de trends bekijken vanuit de economie, maar ook vanuit de ruimte.

De heer Wim Vanhaverbeke : We geven u voor 100 percent gelijk. Wat de doelstelling betreft, denk ik dat we op hetzelfde spoor zitten. Alleen moet ik erop wijzen dat het effect van het efficiënter gebruik niet mag worden overschat. In Nederland bestaan er studies die erop wijzen dat het efficiënter gebruik van bestaande industrieterreinen slechts in beperkte mate kan voldoen aan de behoefte aan nieuwe terreinen.

De heer André-Emiel Bogaert : Is de ruimte die momenteel door de economie wordt ingenomen, wel de juiste inname ? Neemt de economie te veel of te weinig ruimte in, is de economie te verspreid of niet ? Uit de studie moet blijken of er nog bijkomende ruimte nodig is. Als beleidsmaker ben ik bezig met het RSV, met de afbakeningsgebieden, met de brownsites, het herbruikbaar maken van vroegere vervuilde terreinen, met het aansnijden van greenfields. Zullen we in 2004 niet achternahollen wat er ondertussen al is gebeurd ? Zal uw dynamiek in hetzelfde station eindigen als de andere dynamieken ?

Minister Dirk Van Mechelen : Een van mijn grote frustraties van de voorbije twee jaar is dat er niets gedaan is in het beleidsveld Ruimtelijke Economie. Er is geen informatie beschikbaar, geen vergelijkend onderzoek, er zijn geen databanken en geen analyses. We verliezen tijd met samenstellen, verbanden zoeken, ordenen opdat we zouden weten waarover we praten. Niemand in Vlaanderen kan me bijvoorbeeld vertellen hoeveel zonevreemde bedrijven er zijn, hoeveel oppervlakte ze innemen en welke activiteiten ze uitvoeren. Op dit ogenblik zijn we evenwel bezig met een inhaalbeweging. Als ik zie wie en hoeveel mensen er in Nederland met ruimtelijke economie bezig zijn, hoop ik dat er in Vlaanderen eindelijk verbetering zal komen.

De heer Peter Cabus : Ons einddoel is 2004, maar dat betekent niet dat we ondertussen niets doen. We willen stapsgewijs werken zodat we snel de vruchten kunnen plukken van ons werk.

Minister Dirk Van Mechelen : We zijn er de voorbije twee jaar in geslaagd om de betrokkenen

ervan te overtuigen dat de administratie Economie in Vlaanderen vooral een subsidieloket is, namelijk een administratie voor economische expansiesteun. Inzake economie, visie, studiewerk, informatie en netwerkopbouw is er niets gebeurd. De administratie wordt getransformeerd en we proberen nu met ruimtelijke economie bezig te zijn. Misschien moeten we naar het model van het Instituut voor Natuurbehoud een Instituut Ruimtelijke Economie in het leven roepen dat ons zal toelaten om de juiste beslissingen te nemen. Op dit moment kunnen we geen antwoorden geven omdat we geen gegevens hebben.

De heer Wim Vanhaverbeke : Ik denk niet dat we systematisch achter de feiten aanhollen. Onze studie zal een aanzet kunnen geven tot oplossingen voor zonevreemde bedrijven, voor de noodzaak aan bedrijventerreinen en voor de lokalisatie van bepaalde sectoren. We zijn het fundament aan het bouwen voor een ruimtelijk economisch beleid.

Anderzijds is er een groot gebrek aan gegevens. We kunnen de zonevreemde bedrijven niet in kaart brengen omdat er geen goede gegevens over zijn. Het eerste dat we dus moeten doen, is onze databank aanvullen, wat een werk van jaren is.

Zo kunnen we bij gebrek aan gegevens heel wat niet op gefundeerde wijze behandelen.

Andere problemen hebben te maken met de methodologie en de ondersteuning. We hebben eindelijk twee mensen in de administratie Economie die er aan kunnen meewerken.

Ondertussen zijn er heel wat acute problemen zoals de tekorten aan bedrijventerreinen in bepaalde deelregio's, de problematiek van de zonevreemde bedrijven, enzovoort. Hoe je dit op korte termijn kan aanpakken is in eerste instantie een beleidsvraag.

De heer André-Emiel Bogaert : Betekent dit dat we niet kunnen steunen op uw studie als er voorstellen komen om open ruimte aan te snijden voor economische doeleinden ?

Minister Dirk Van Mechelen : Als we niet oppassen, zitten we morgen met de zonevreemde bedrijven in hetzelfde scenario als dat van de zonevreemde woningen. Dan zullen we verplicht zijn onze decreten aan te passen om rechtszekerheid te geven met het oog op de milieuvergunningen. Als we het probleem goed zouden kennen, dan zouden we een analyse kunnen maken van de juiste wijze van managen en zouden we de juiste pro-actieve maatregelen kunnen nemen. Dat kunnen we nu niet, omdat we niet weten waarover het juist gaat.

De GOM's moeten dringend van naam veranderen, want het zijn in feite POM's, provinciale ontwikkelingsmaatschappijen. Ze reizen naar China of Japan, niet om een bedrijf naar Vlaanderen te krijgen, maar wel naar Tongeren, Genk of Oostende. Waar zijn we mee bezig ? Om daar iets aan te doen, zijn we met het SPRE begonnen.

Mevrouw Isabel Vertriest : Het hangt er van af vanuit welke concepten er wordt vertrokken. Wie er alleen vanuit gaat dat we voor een activiteit extra ruimte moeten creëren, zal op de grenzen van de ruimte stoten. Er moeten, ook voor de economie, concepten worden ontwikkeld die toelaten zuiniger met ruimte om te springen. Ik verwacht van een studie dat ze aangeeft op welke manier, uitgaand van een zuinig ruimtegebruik, de economie aantrekkelijk kan worden gemaakt.

We hebben zo weinig cijfers over economie omdat elke vraag van het economisch veld omwille van de tewerkstelling positief werd beantwoord. Niemand hoeft zich te verdedigen. De natuurlijke structuur, de bosstructuur, enzovoort, moesten altijd al verdedigd worden. Daarvoor heeft men zich dus gewapend. Het is echter voor het eerst dat de economie zich moet verantwoorden voor het aansnijden van de ruimte. De economie is op dat vlak achter, omdat ze in de feiten vooroploopt. Ze beschikt over heel veel ruimte. Ik verwacht van een studie dan ook nieuwe concepten en oplossingen.

Minister Dirk Van Mechelen : Het antwoord op uw stelling dat economie al te veel ruimte heeft, laat ik over aan de heer Cabus of de heer Vanhaverbeke. Een benchmarking in Europa kan aantonen dat u zich vergist.

We proberen inderdaad een langetermijnvisie te ontwikkelen, maar ondertussen ook knelpunten op te lossen. De eerste studie ging over de omschakeling van bestemde naar bouwrijpe bedrijventerreinen zoals ze zijn ingekleurd op de gewestplannen.

We hebben een analyse gemaakt van 56 terreinen en werkgroepen aan het werk gezet per provincie met Arohm, OVAM, en de GOM's. Per terrein krijgen we een briefing, zodat we te weten kunnen komen hoeveel van die 56 terreinen we kunnen omzetten, tegen welke kosten, en of dat verantwoord is. Daarmee willen we een antwoord geven op de nood aan bedrijventerreinen, die immers wetenschappelijk is vastgesteld. We proberen de potentie te maximaliseren zonder nieuwe bedrijven-

terreinen op het gewestplan vast te leggen. We doen dus wel degelijk correct werk.

Een tweede vraag is die naar bestemde bedrijventerreinen die niet in gebruik zijn om zogenoemde strategische redenen. De haventerreinen zijn daarvan een voorbeeld. Moeten we een volledige kant van het Verrebroekdok als parkeerterrein gebruiken ? Dat is een vraag die zowel vanuit Ruimtelijke Ordening als vanuit Economie moet worden gesteld. Het Verrebroekdok heeft geld gekost. Volgens mij moet er nu een studie komen om te bepalen wat het bouwen van het Verrebroekdok heeft gekost en of de huidige bestemming die men eraan geeft, return on investment oplevert. Als we over degelijke analyses beschikken, kunnen we tot een gesprek op niveau komen. We zullen toch sneller moeten werken en ik ben nu aan het nagaan hoe dat zal kunnen. Ik heb immers geen zin om als pianist te worden afgeschoten als ik me niet met de juiste middelen kan verdedigen.

Professor Allaert, de heer Vanhaverbeke en de heer Cabus hebben één verdienste, namelijk dat ze het debat in gang hebben gezet. Bovendien proberen we geen aanslag te plegen op het RSV. We proberen wel om het begrip ruimtelijke economie goed in te vullen.

De heer Wim Vanhaverbeke : Ik begrijp de bezorgdheid om de ruimte en de wens om er zuinig mee om te springen. Ook economen moeten die wens en die bezorgdheid hebben.

Uit Nederlandse en andere studies blijkt dat instrumenten voor zuiniger ruimtegebruik een marginaal element zijn in het creëren van extra ruimte voor bedrijvigheid. Door het herschikken van ruimte, kan amper 20 percent van de reële behoefte voor de volgende 10 jaren worden bevredigd. Er blijft dan nog 80 percent over. Zelfs al zijn alle brownfields opgeruimd en oude bedrijventerreinen herschikt, dan nog is er nog nieuwe ruimte nodig. Daarvoor is in het RSV ruimte gereserveerd. Zuinig gebruik van de ruimte is zeker nodig, maar het is dus niet voldoende.

Mevrouw Isabel Vertriest : Op veel industrieterreinen is nog ongebruikte ruimte aanwezig.

De heer Gerald Kindermans : De studie is volgens mij bedoeld om de coalitiepartners en de GOM's een andere koers te laten varen. Het RSV is in het regeerakkoord als onaantastbaar gegeven naar voren geschoven. Het is de bedoeling van deze studie de minister in staat te stellen zijn coalitiepartners te laten sleutelen aan wat reeds op papier staat.

Wij trekken het zinvolle van deze studie niet in twijfel en wij twijfelen ook niet aan de objectiviteit ervan. De minister is nu al twee jaar in functie. Het is aandoenlijk dat we hem horen klagen over zijn instrumentarium. Hij is prominent in de regering aanwezig. Kan hij dan niet pleiten voor voldoende armslag en budgetten voor zijn administratie, zodat hij niet meer jaloers moet zijn op Nederland ?

De coalitiepartners steunen de minister blijkbaar niet al te erg. Toch zal hij bij die partners moeten klagen, want de tijd dringt. De legislatuur is al voor de helft voorbij en als men op dit tempo blijft doorwerken, dan zal er niet veel aan de werkelijke problematiek verholpen worden. Er zal dan een opvolger van de minister komen. Die zal dan ook studies laten maken en die zal ook klagen dat er in het verleden niets is gebeurd.

Minister Dirk Van Mechelen : In het regeerakkoord staat dat het RSV het uitgangspunt is van het beleid inzake Ruimtelijke Ordening. Dat blijft zo. Het RSV loopt over tien jaar, tot 2007. Na vijf jaar wordt het geëvalueerd. Dat is toevallig in 2002. Binnen de ruimtelijke ordening proberen we wel via het opstellen van een stand van zaken na te gaan in welke mate we de doelstellingen kunnen halen. Het RSV is en blijft nog altijd de basis van een dynamisch planningsproces in de ruimtelijke ordening.

Dan was er nog de opmerking over het instrumentarium. We weten allemaal wie de voorbije tien jaar de portefeuille Economie heeft beheerd in de Vlaamse regering. Wie het schoentje past, trekke het aan.

De heer Jacques Timmermans, voorzitter : Namens de commissieleden en de minister dank ik de sprekers nog voor hun waardevolle studie en uiteenzetting.

De verslaggever, *De voorzitter,*

Gerald KINDERMANS Jacques TIMMERMANS

BIJLAGE

SPRE

strategisch plan ruimtelijke economie

De Ruimtelijk-Economische Hoofdstructuur van Vlaanderen

STARTNOTA

Peter Cabus

Georges Allaert

Wim Vanhaverbeke

www2.vlaanderen.be/ruimtevooreconomie

Startnota

Discussiedocument

Communicatie naar buitenwereld

“Mental map”

Basis voor vertaling ruimtelijk-economische doelstellingen naar andere beleidsvelden

Inhoud

- Vlaanderen in een ruimere geo-economische context
- Concept in hoofdlijnen Ruimtelijk-Economische Hoofdstructuur
- Beleidsmatige betekenis en plaatsbepaling
- Bijlage met basisanalyse

1) Geo-economische positionering

- Export
- Ontstaan van netwerkonderneming en concrete ondernemingsstrategie
- Geo-economische structuren

Stuk **910** (2001-2002) – Nr. 1

Export

Vlaanderen:

- Exportregio (70% Belgische export)
- ¾ naar buurregio's
- Sterke niches (auto, chemie, voeding)
- Belang logistiek
  - Export impliceert concurrentie met buitenlandse ondernemingen
  - Goede omgevingsfactoren van belang

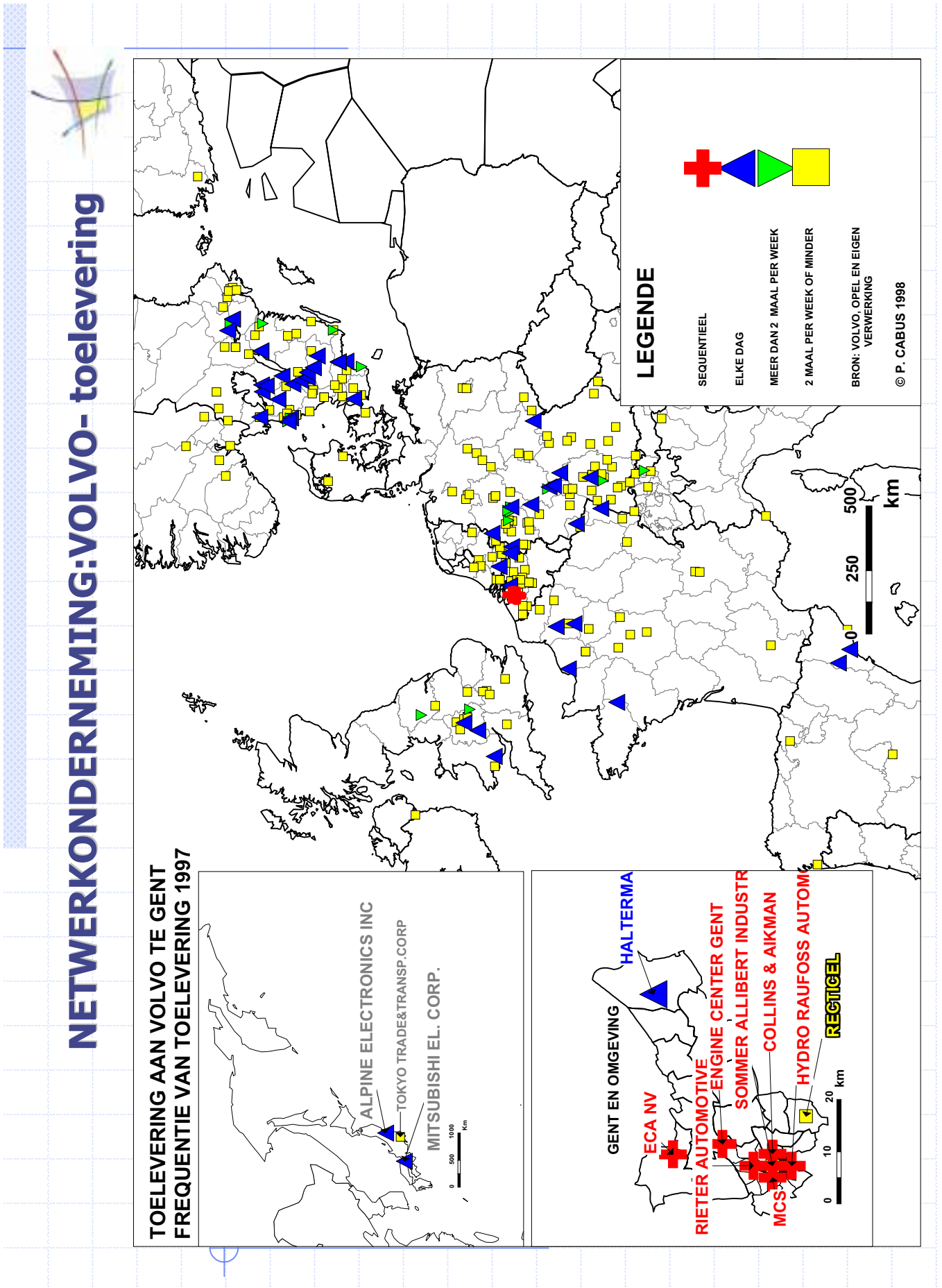
Netwerkonderneming

- Kerntaken
- Uitbesteding (markt + competentie)

concurrentie tussen gebieden

- **Lokaal voor onderneming in Vlaanderen= Europa**
- **Continue inspanningen om bedrijven te overtuigen in Vlaanderen te blijven of te investeren**

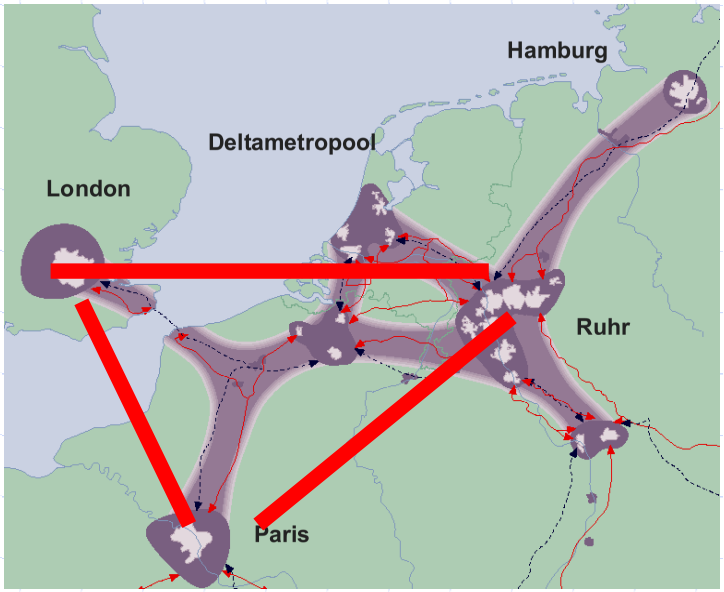
(kennispotentieel, menselijk potentieel en kwalitatieve ruimte)

NETWERKONDERNEMING:VOLVO- toelevering
TOELEVERING AAN VOLVO TE GENT
FREQUENTIE VAN TOELEVERING 1997
LEGENDE
SEQUENTIEEL
ELKE DAG
MEER DAN 2 MAAL PER WEEK
2 MAAL PER WEEK OF MINDER
BRON: VOLVO, OPEL EN EIGEN VERWERKING
© P. CABUS 1998
0
250
500
km
ALPINE ELECTRONICS INC
TOKYO TRADE&TRANSP.CORP
MITSUBISHI EL. CORP.
0
500
1000
Km
GENT EN OMGEVING
HALTERMA
ECA NV
RIETER AUTOMOTIVE
ENGINE CENTER GENT
SOMMER ALLIBERT INDUSTR
COLLINS & AIKMAN
MCS
HYDRO RAUFOSS AUTOM
RECTIGEL
0
10
20
km

Geo-economische structuren

Vlaanderen in het centrum van het Noordwest Europees kerngebied

Golden Triangel

De 20-40-50 pentagoon
NW-Europees kerngebied

- Core Regions
- Peripheral Regions
- Other Regions

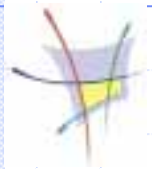
Geo-economische positionering

Vlaanderen is geen eiland:

- Vlaanderen: open economie
- Voor ondernemingen is lokaal=Europa
- Economie loopt door in grensregio's
- Grensoverschrijdende beïnvloeding
- Inbedding in netwerkinfrastructuur
- Industriële basis

→ Grensoverschrijdende context van de Vlaamse Ruimtelijk Economische

→ Hoofdstructuur is essentieel

2) Concept in hoofdlijnen REH

Methodologie

Economische verdichtingsgebieden op basis van:

- Werkgelegenheidssituatie en -dynamiek
- Economische kracht (toegevoegde waarde)
- Economisch grondgebruik
- Sleutelsectoren (dubbel gewicht):
  - Zakelijke diensten en logistiek
  - Sectoren in industriële en diensten met hoge toegevoegde waarde

    (voorlopig geen verdere verfijning met specifieke sectoren of thema's zoals toerisme, kenniseconomie, sociale economie, …)

40 basisanalyses op gemeentelijk niveau (postcode) met:

- **Dichtheidsvariabelen (economische prestatie/opp)**
- **Andere variabelen (bv. cumulatief, specialisatie-index)**

→ **Objectieve afbakening van de Ruimtelijk-Economische Hoofdstructuur**

Kerncijfers en onderdelen REH

Onderdelen Vlaamse REH:

Kerngebieden: 116 gemeenten

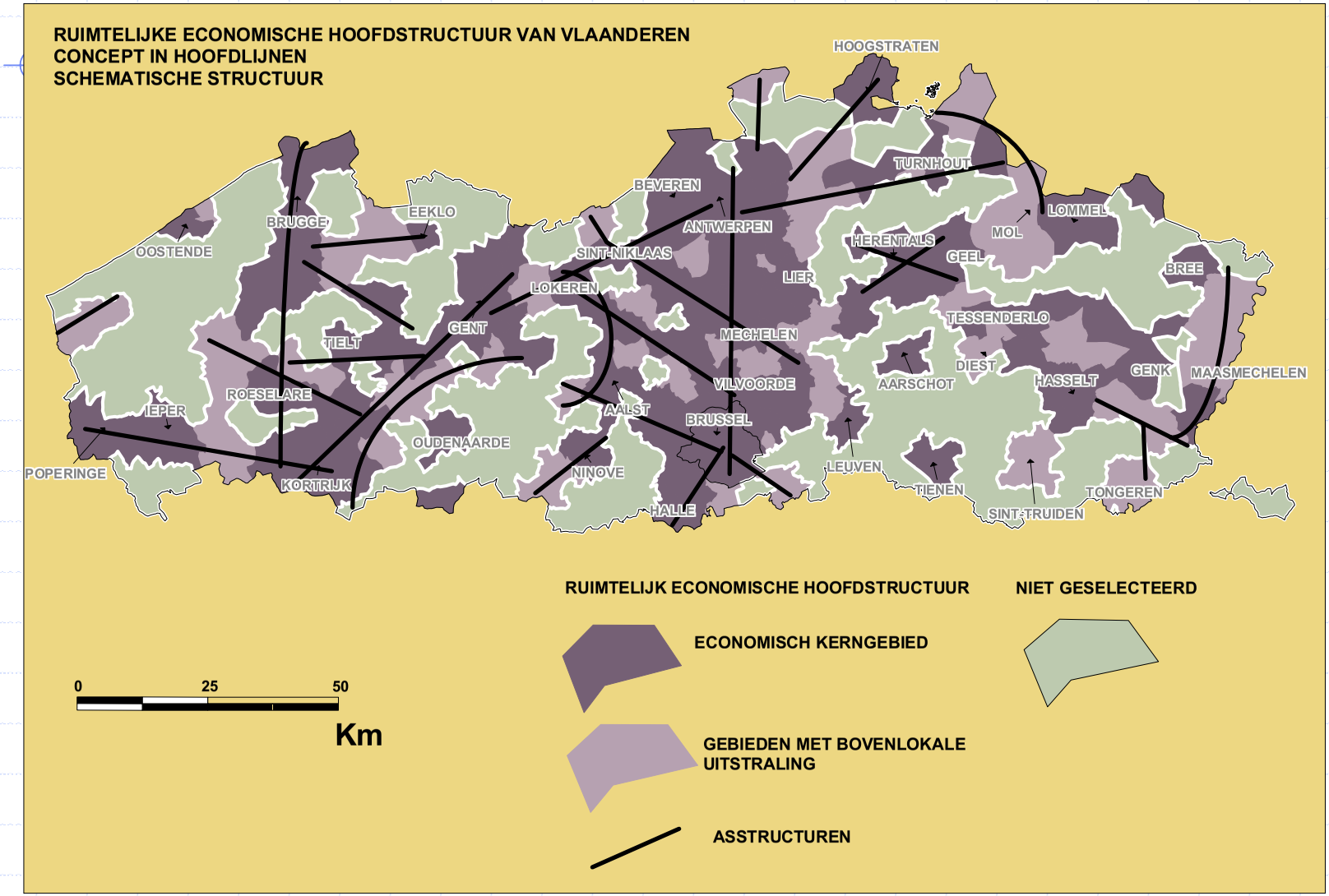
1. Centraal economisch kerngebied
2. Westelijk economisch kerngebied
3. Oostelijke economisch kerngebied
4. Gefragmenteerde en solitaire structuren

Gebied met bovenlokale uitstraling:56 gemeenten

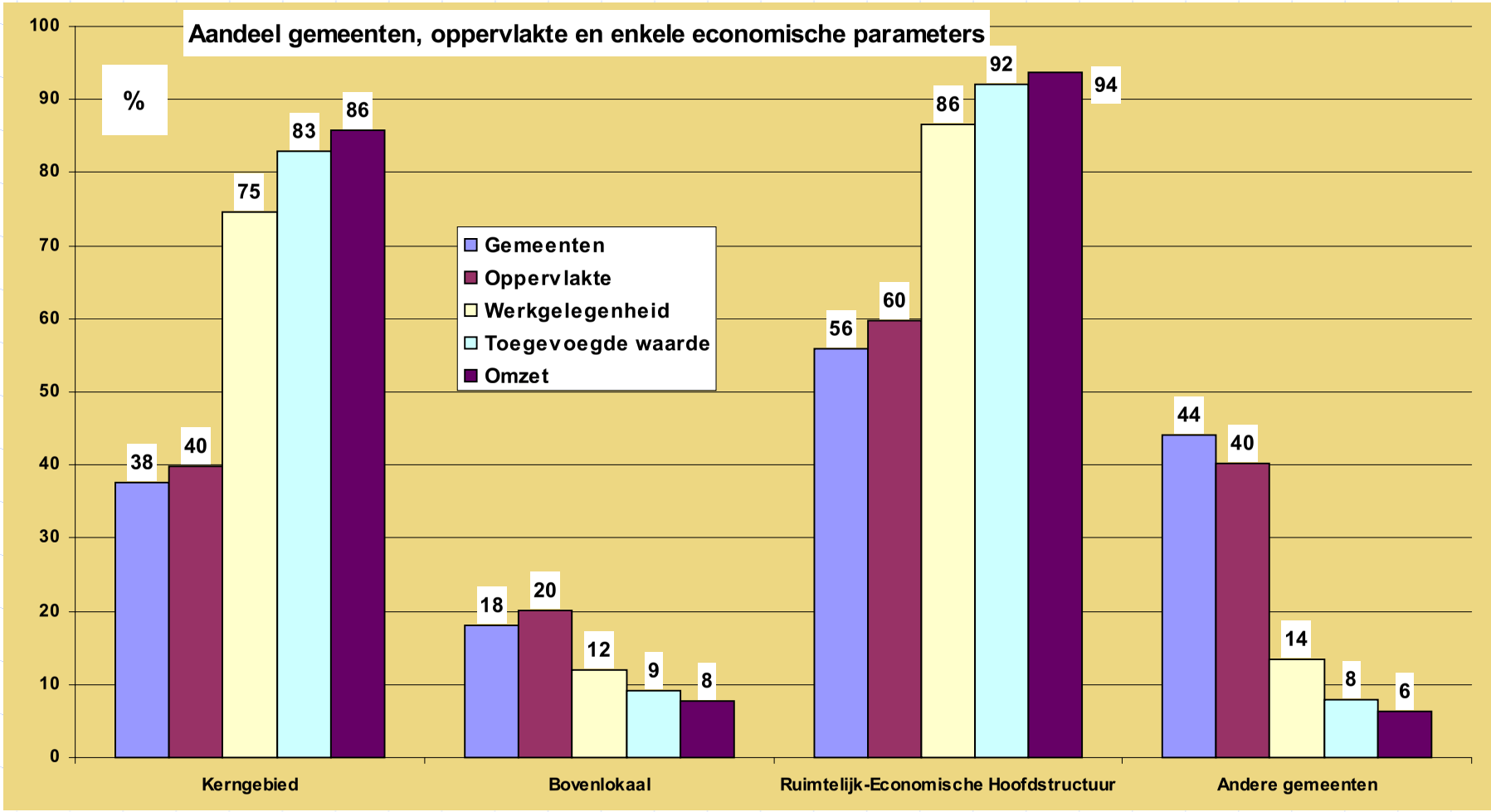
- Suburbane gordel
- Economische verbindingsgebieden
- Kernen op het platteland
- Minder dense zones in kerngebieden

Asstructuren

Ruimtelijk-Economische Hoofdstructuur

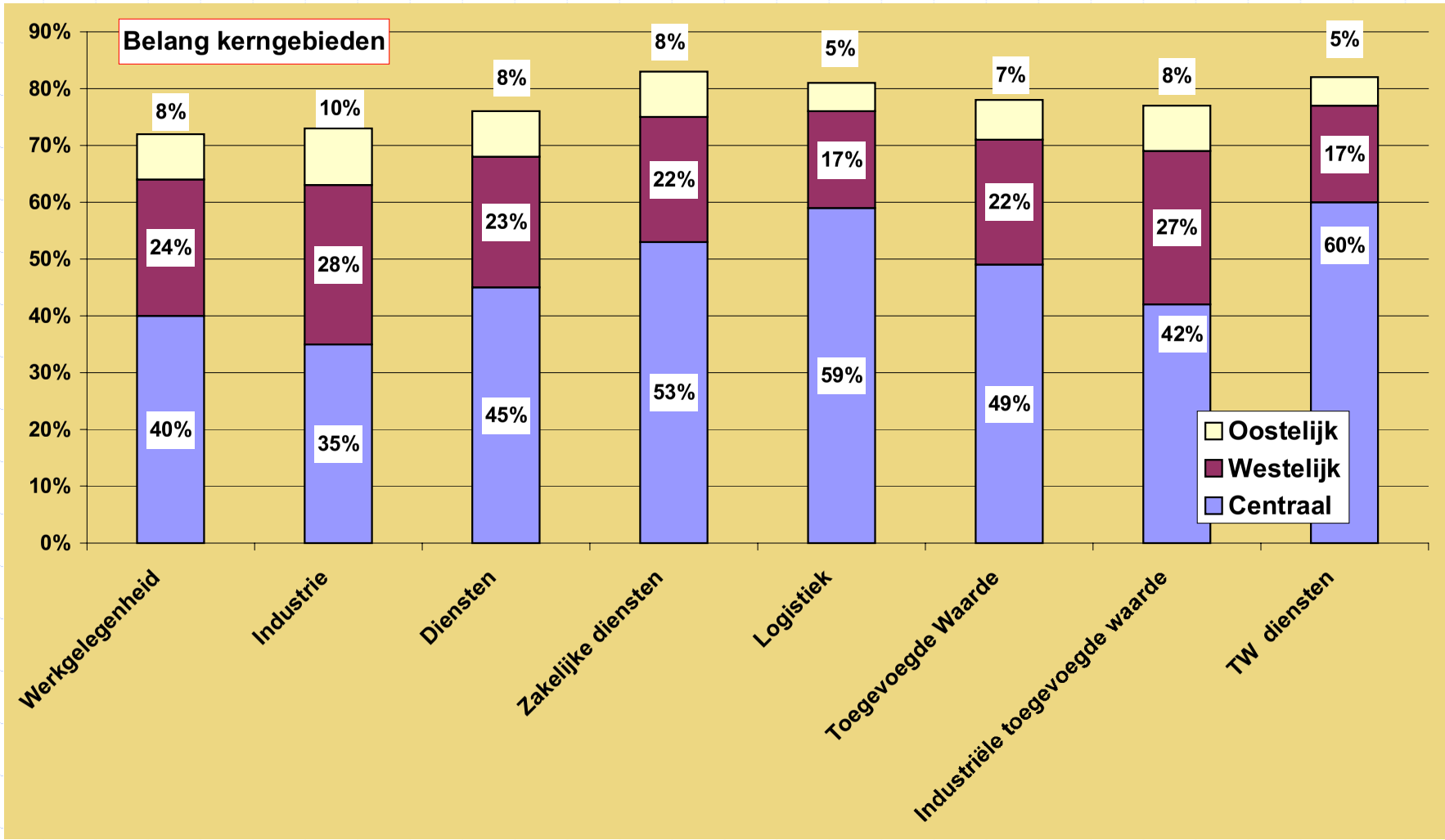
Kerncijfers en onderdelen REH: concentratie

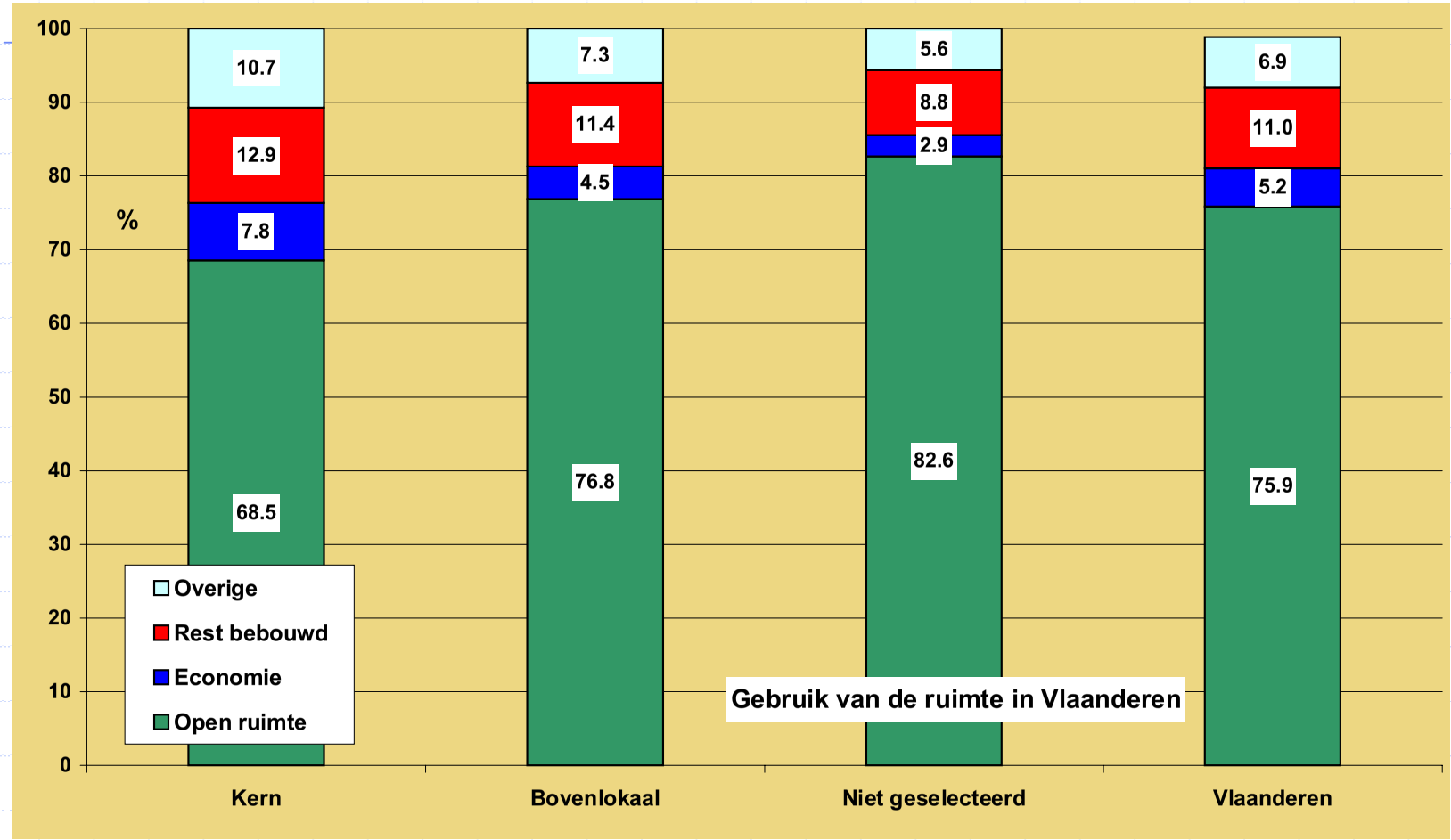
Kerncijfers en onderdelen REH: Concentratie Nederland en België

- Vlaanderen: 60% oppervakte met 90% economie
- Nederland: 40% oppervlakte met 80% economie
  - Grote landelijke gebieden in noordelijke provincies
  - In vergelijkbaar deel (Randstad, Oosten en zuidoosten), een groter deel van de oppervlakte
- België: 52% oppervlakte met 89% werk en 95% TW

Kerncijfers en onderdelen REH: Kerngebieden

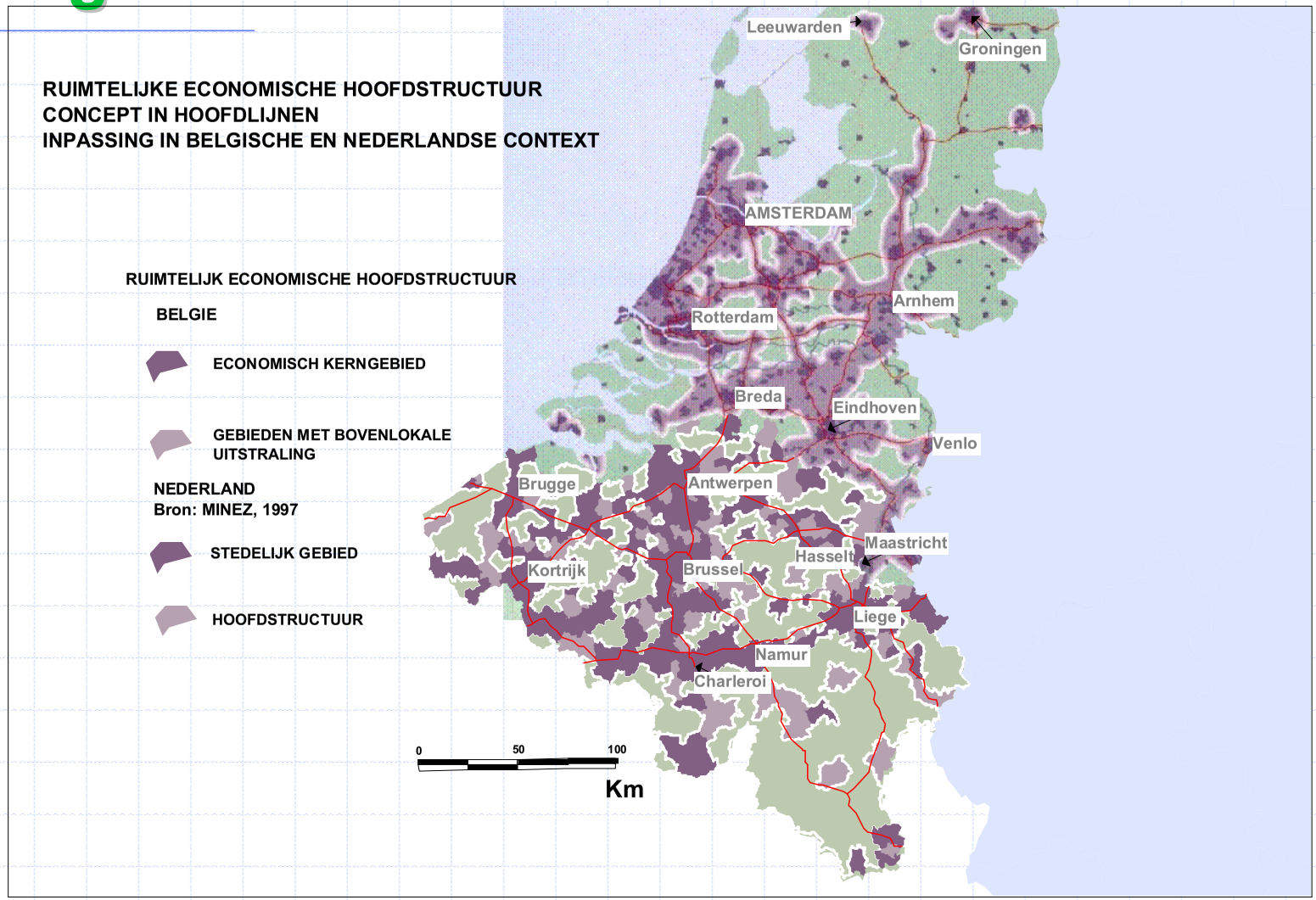

Kerncijfers en onderdelen REH: Ruimtegebruik

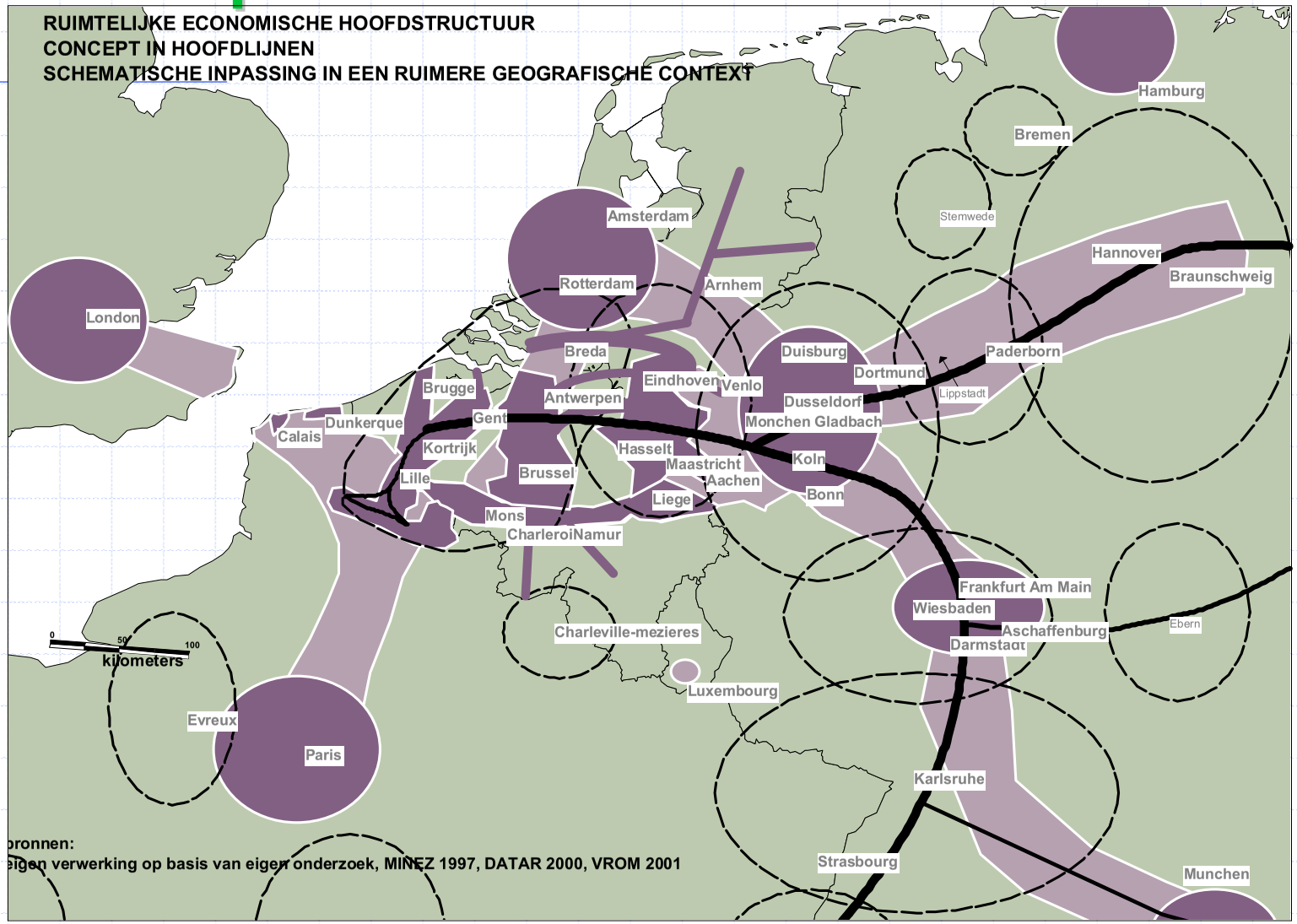

Ruimte = in 1ste plaats kwalitatief probleem

Ruimtelijk-Economische Hoofdstructuur: Belgisch-Nederlandse context

Ruimtelijk-Economische Hoofdstructuur: NW-Europese context

3) Beleidsmatige betekenis

De REH is een economische hoofdstructuur

- Geen bestemmingsplan: 'Mental Map'
- Wel gebied van grootste economische potenties
- Economie eist REH niet op maar is wel belangrijke afwegingsfactor
- Kwalitatief ruimtegebruik is in belang economie
- Duurzaamheid moet in al zijn componenten spelen (natuur en milieu, maar ook wonen, werken, recreatie, enz..)

REH: potenties en bedreigingen

Potenties:

- Economisch hart van Vlaanderen (België)
- Rekening houden met snel veranderende omgevingsfactoren kan best in REH
- REH kan basis vormen voor integratie ruimtelijke en economische logica's

Bedreigingen:

- Congestie, ruimtedruk, suburbanisatie, afname kwaliteit en afname van economische atractiviteit

Het beleidsveld economie heeft nood aan integrale benadering (kwaliteit, vitaliteit steden, mobiliteit, ...)

Rol van infrastructuren

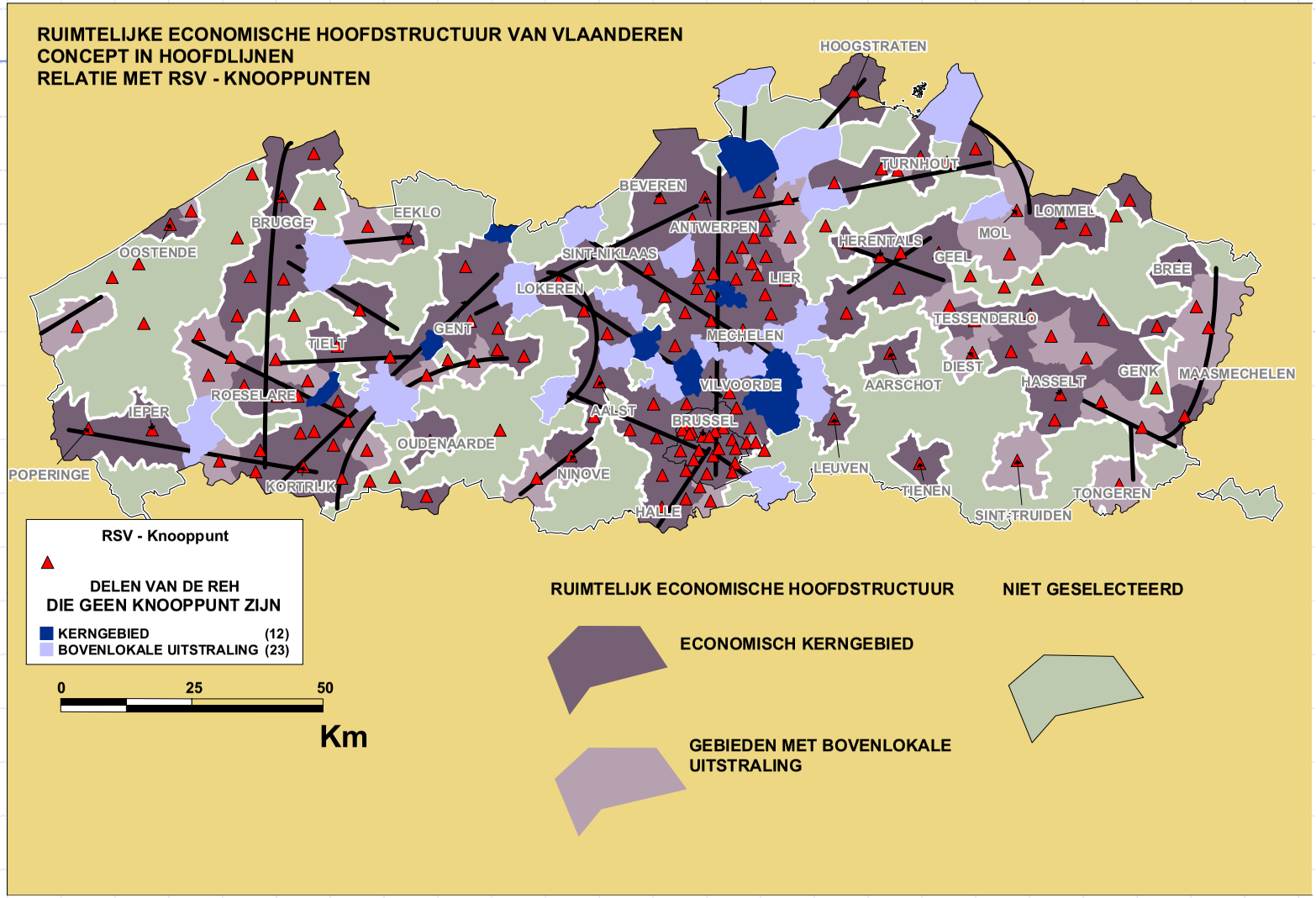
- Dragers Ruimtelijk-Economische Hoofdstructuur
  - Stedelijke gebieden en industriële gebieden
  - Poorten (havens, luchthavens, HST)
  - 'Oudere' infrastructuren
- Jonge infrastructuren??
  - Albertkanaal?
  - Autosnelwegen?
- Wat met nieuwe economische dragers vs ontwikkeling bestaande REH ??

Economische ontwikkeling buiten REH

- Economie is klein (8% TW) maar wel essentieel voor lokale welvaart
  - Economie steunt op lokale aanknopingspunten: landbouw, maar ook industrie en diensten

    =integrale plattelandsvernieuwing
- Intense interactie tussen REH en platteland: flankerende gebieden
  - Vanuit Ruimtelijk-economisch oogpunt heeft scheiding stad-land geen zin

REH en RSV:
Zones vs knooppunten

REH en RSV:
Zones vs knooppunten

- 1ste discussiepunt:
  - 19 RSV knooppunten voldoen niet
    - **aan de kust**
    - **eerder landelijke gebieden**
    - **knooppunten die op basis van verzwakte criteria**
    - **netwerk van het Albertkanaal**
    - **Randstedelijke gemeenten en kleinere steden**
  - 35 niet RSV-knooppunten voldoen wel
    - kleinere (agglomeratie)gemeenten
    - stedelijke overloopgebieden

=eerder stadsgewestachtig en asvormig

REH en RSV:
Verschillende inhoudelijke concepten

- RSV= Ruimtelijk ordeningsplan

  REH= schets en mobilisatie RE-potenties

  Moet bestaande randvoorwaarden bevragen vanuit RE-oogpunt

- Knooppunt heeft als doel economie te bundelen
  - Is op zich ook voor economie ok
  - Echter verliest RE-samenhang uit het oog

  REH heeft precies ruimere context als uitgangspunt
  - Maakt afwegingen binnen gebieden mogelijk met kwaliteit als uitgangspunt
  - Maakt afwegingen tussen gebieden mogelijk
  - Maakt opties inzake ruimtelijke specialisatie mogelijk
  - Houdt rekening met interne dynamiek van een gebied
  - Maakt integrale benadering poorten met hinterland mogelijk

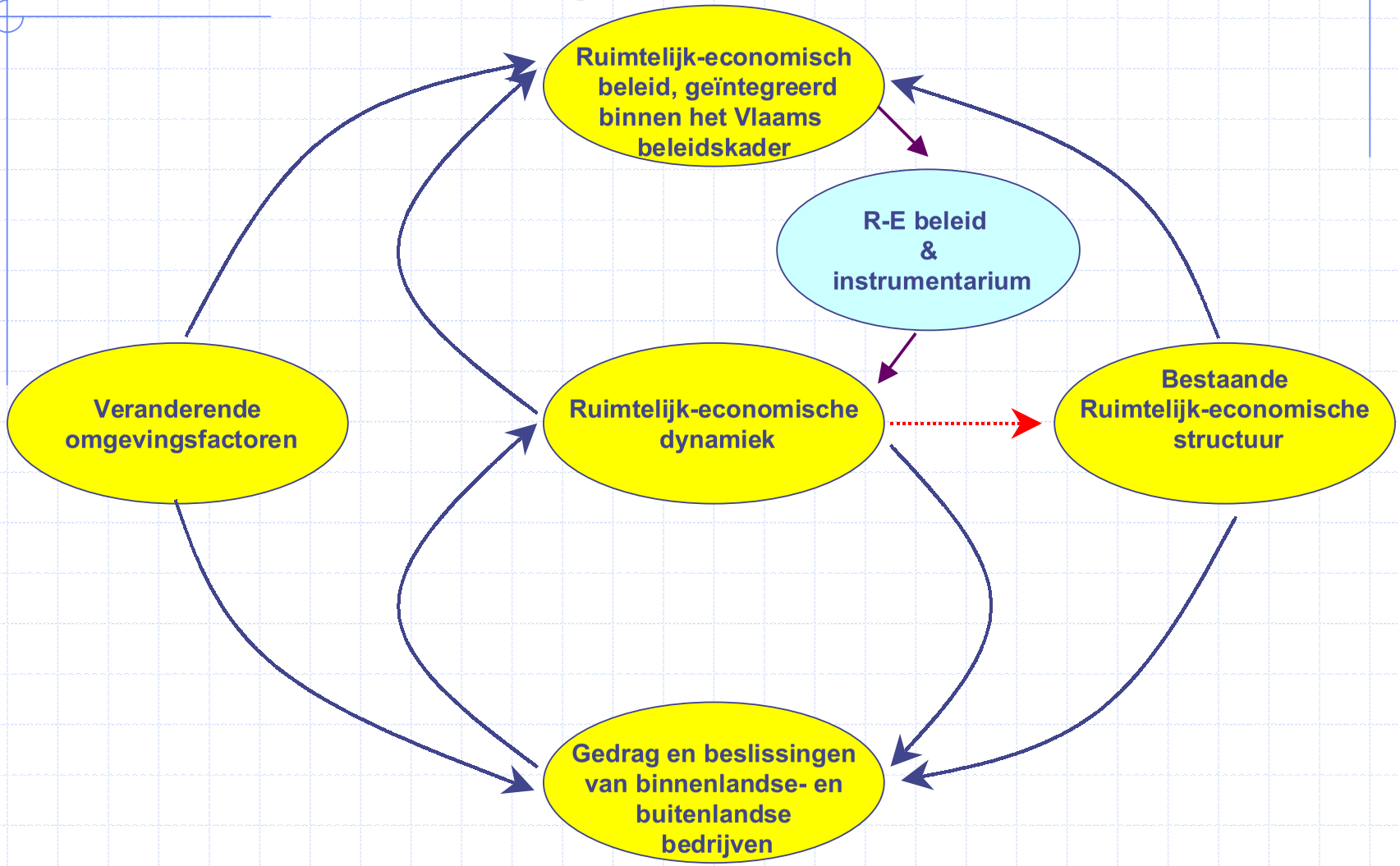
Relevant stedelijk-economisch concept

- Compacte stad model?
  - Risico dat remedie erger is dan de kwaal
- Relevant stedelijk-economisch model o.a.:
  - Economische activiteiten hebben geen boodschap aan strikt karkan
  - Lokalisatiebeleid moet ook vanuit ondernemingslogica vertrekken: een aanbodbeleid kan maar slagen bij kennis van de vraag
  - Stad-rand verhouding herbekijken?
  - ....

Plaatsbepaling voorliggende REH

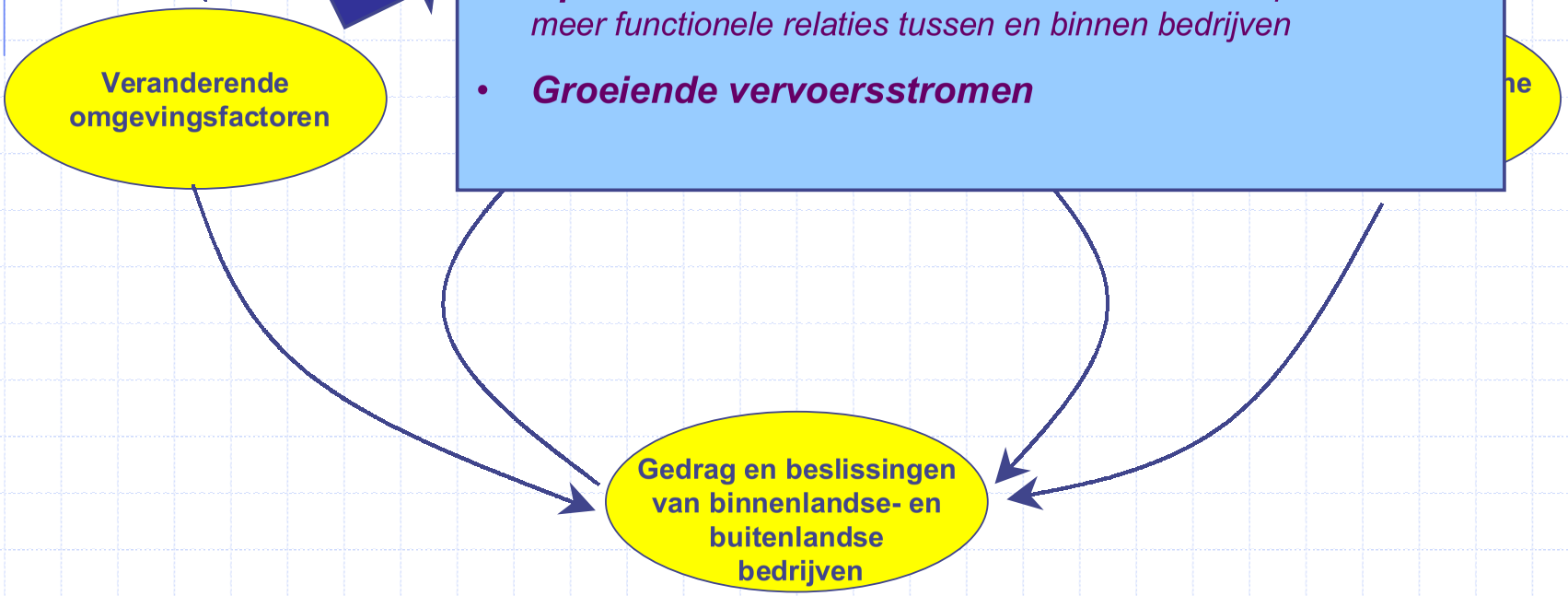
- Voorliggende schets is slechts eerste laag.
- Bijkomende lagen:
  - ***De ruimtelijk-economische dynamiek***
    - **Veranderingen in REH**
  - ***De ruimtelijk-economische differentiatie***
    - **Specialisatie en differentiatie subregio's**
  - ***De ruimtelijk-economische interacties***
    - **Tussen steden en tussen stad en omgeving**
  - ***Het ruimtelijk-economisch gedrag van bedrijven***
    - **Vestigingseisen aan omgeving**
  - ***De ruimtevraag voor economische activiteiten***
    - **Kwantitatief en kwalitatief**
  - ***De rol van de steden***
    - **Alternatieve stedelijk-economische concepten**

Een raamwerk:
R-E structuur en dynamiek

Een raamwe
R-E structuur

- ***Mondialisering economie + liberalisering wereldhandel***
- ***Geo-politieke veranderingen***
- ***Technologische ontwikkelingen***
- ***Europese integratie en verscherpte concurrentie tussen regio's***
- ***Tanende nationale beleidsinstrumenten***
- ***Beleidsconcurrentie: focus of immobiele productiefactoren***
- ***Opkomst netwerkeconomie:*** *door toename specialisatie → meer functionele relaties tussen en binnen bedrijven*
- ***Groeiende vervoersstromen***

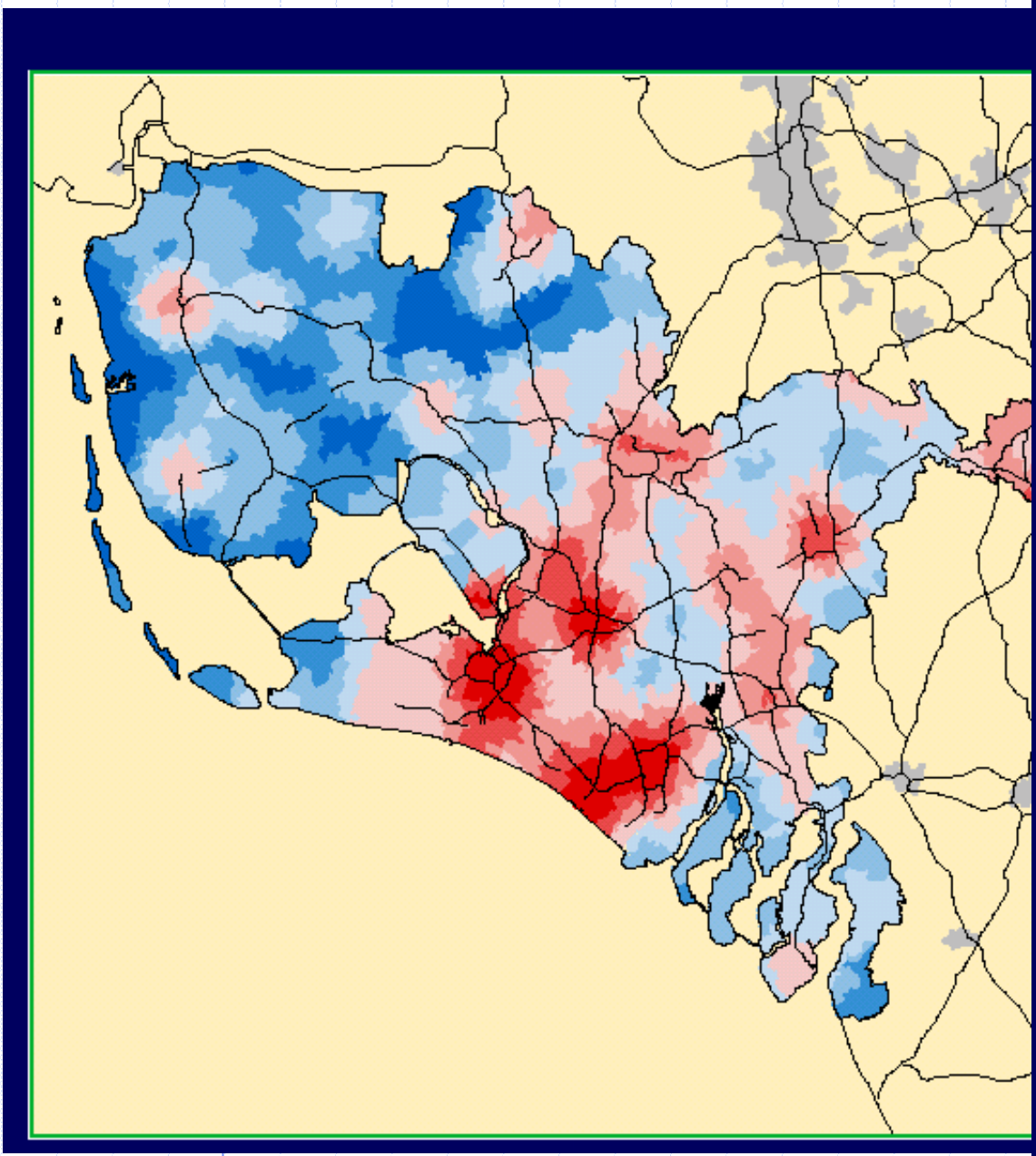
- ***Ruimtelijk-economische structuur van NW Europa:***
  - *Noordwest Europees Kerngebied (CCR-gebied)*
  - *Bestaat uit stedelijke economische concentraties , mainports en verbindende megacorridors*
- ***Ruimtelijk economische structuur van Vlaanderen***
  - *Ruimtelijk-economische hoofstructuur (80% werkgelegenheid op 40% van de oppervlakte)*
  - *REH heeft ook knelpunten: ruimtedruk, congestie, milieubelasting, duurte, armoede, verval steden, etc…*
  - *Dragers zijn stedelijke concentraties, mainports en infrastructurele verbindingen*
  - *Economie van het landelijk gebied*
- ***Attractiviteit van de RES wordt bepaald door:***
  - *De nabijheid bij grote Europese afzetgebieden*
  - *Ligging t.o.v. nationale economische centra*
  - *Nabijheid mainport*
  - *Rol gemeente in het stedelijk netwerk*
  - *Dichtheid als begrenzende factor*

Ee
R-

- ***Welke krachten bepalen de RE dynamiek?***
  - *Concentrerende en spreidende krachten*
  - *Concentratie: agglomeratievoordelen, etc..*
  - *Spreiding: congestie, prijsverschillen, etc…*
- ***Ruimtelijk-economische dynamiek in NW Europa:***
  - *Dynamiek op verschillende schaalniveau's: randen van het stedelijk gebied, internationale 'corridors'*
  - *Verschillen per sector: industrie, distributie, diensten*
- ***Ruimtelijk economische dynamiek in Vlaanderen***
  - *Regionaal: Ondanks sterke dynamiek is de REH niet echt veranderd. Uitdijning van het kerngebied: stadsvlucht of/en endogene ontwikkelingen?*
  - *Agglomeratieniveau: Gootste steden … laagste groei? Randen groeien sneller?*
  - *Sectorale dynamieken: industrie? Logistiek? Diensten?*
- ***Determinanten van de RED:***
- ***Toekomstige ruimtevraag en ruimtedruk***
  - *Ruimtebehoefte-studie met bedrijfslokatievoorkeur-onderzoek*
  - *Kwantitatief en kwalitatief (segmentering)*

Bestaande Ruimtelijk-economische structuur

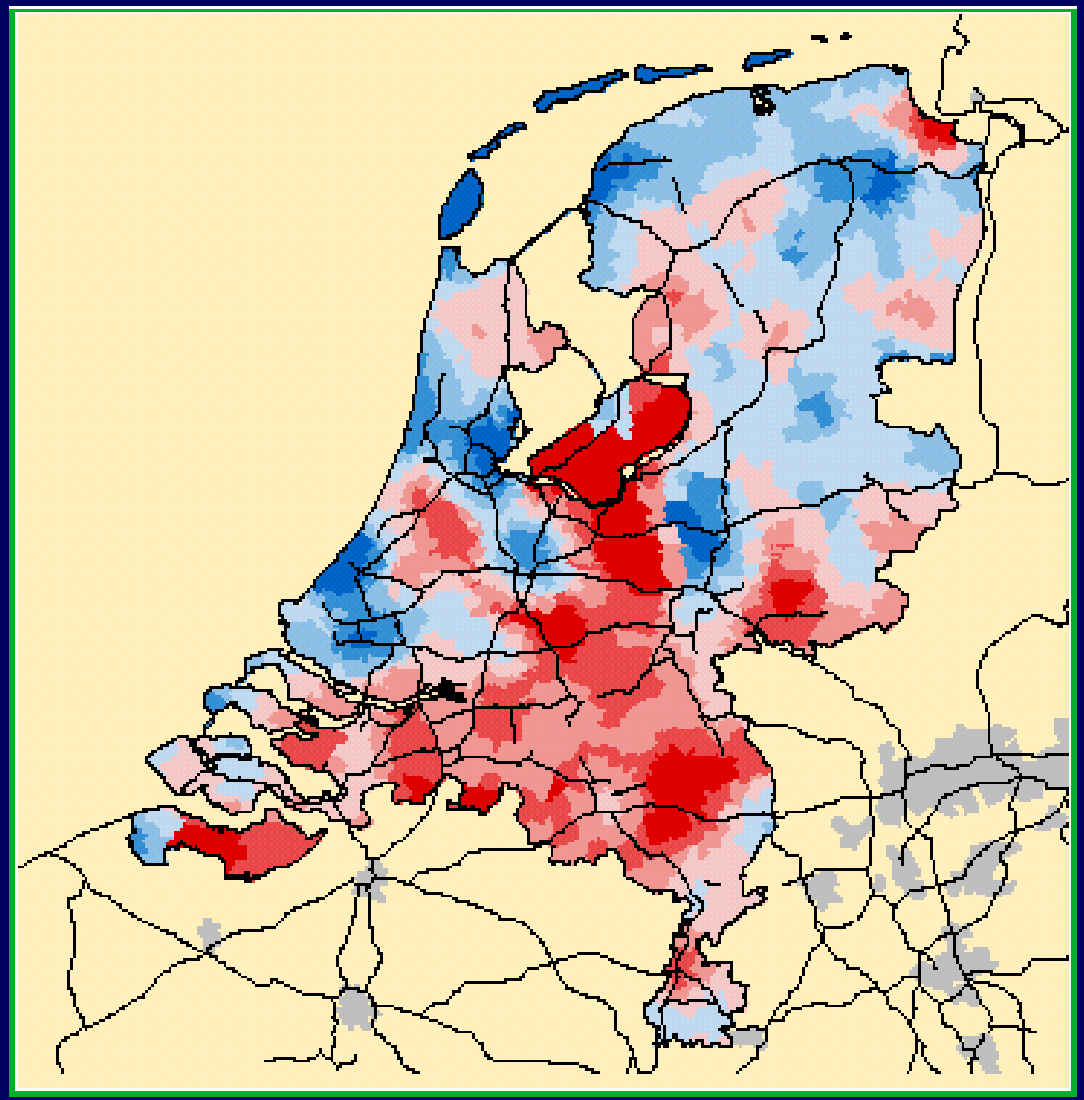

Absolute ontwikkeling totale werkgelegenheid 1995-2020 Global Competition
bron: TNO Inro, 1997.

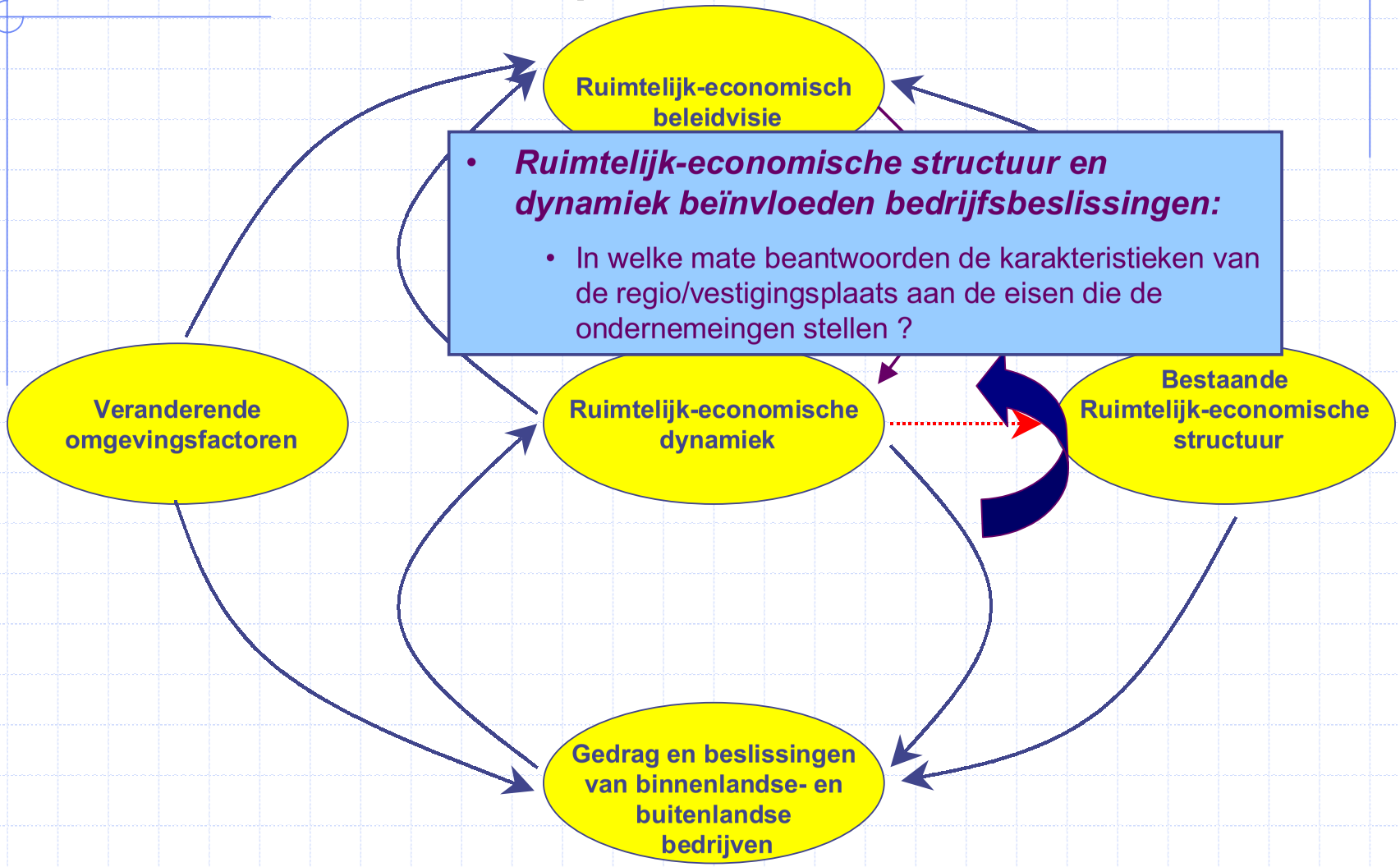
KAART 3.8

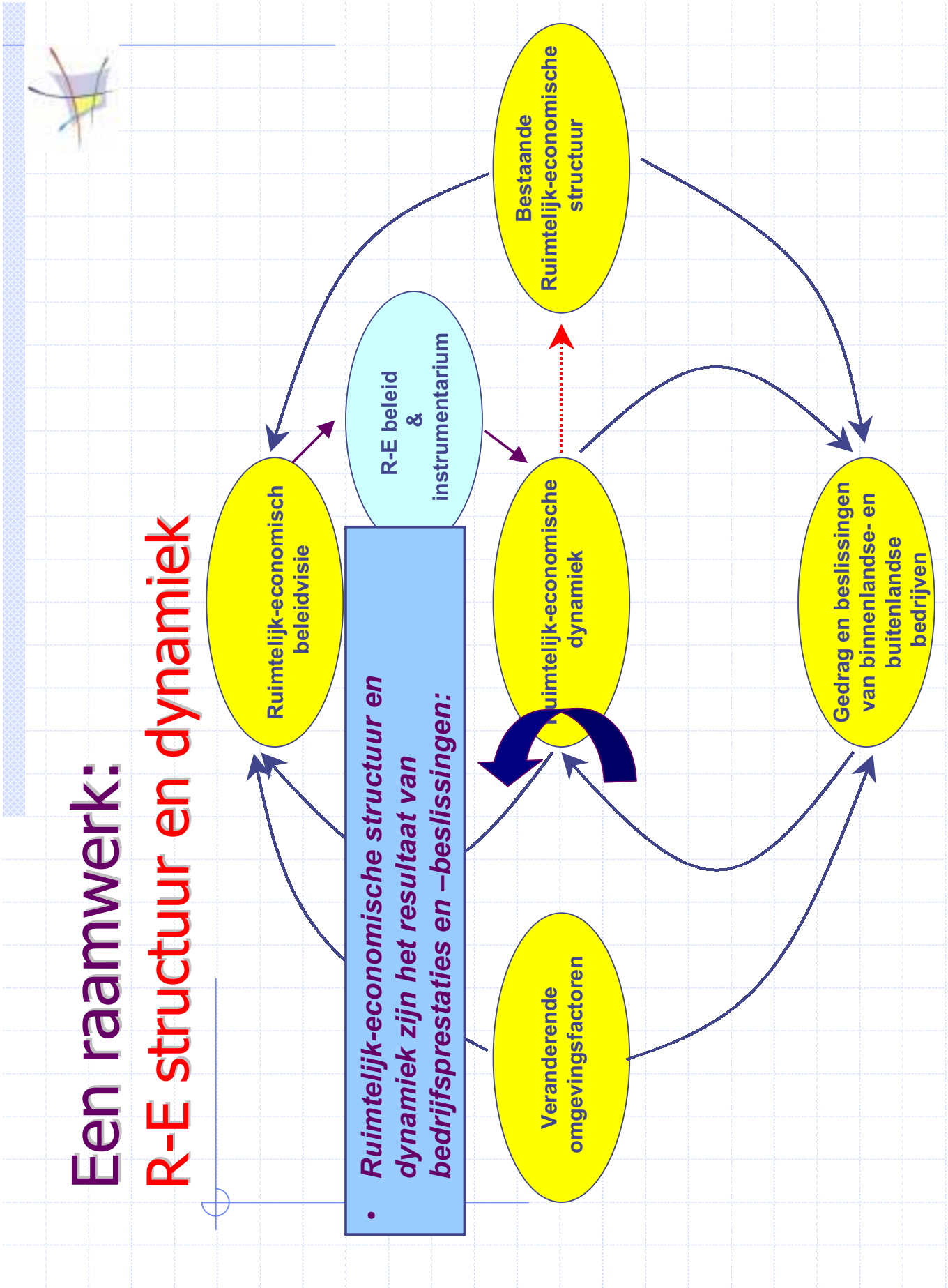
Verschil in procentuele ontwikkeling werk-gelegenheid European Coordination/Divided Europe

bron: TNO Inro, 1997.

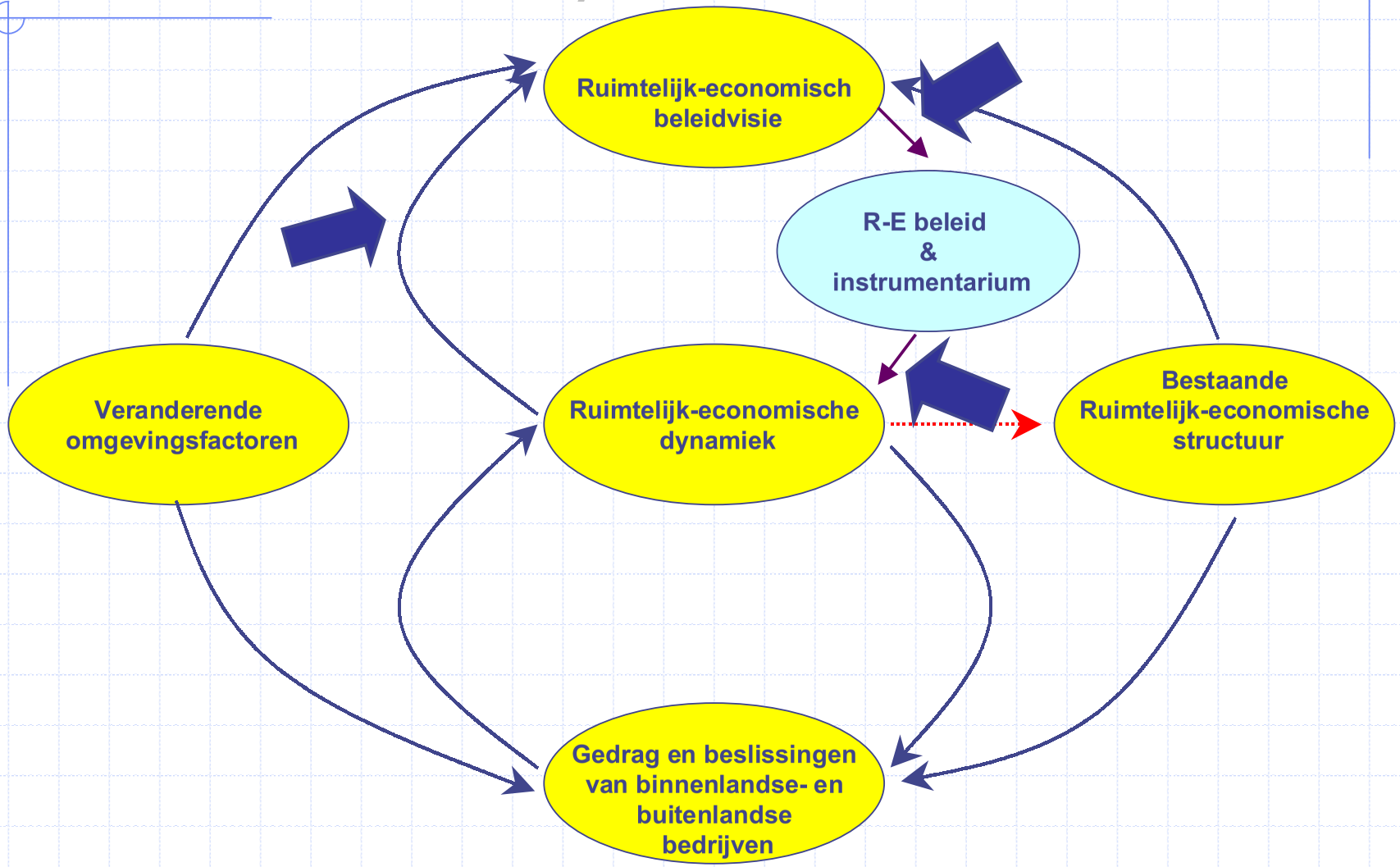

Een raamwerk:
R-E structuur en dynamiek

Een raamwerk:
R-E structuur en dynamiek
Bestaande Ruimtelijk-economische structuur
R-E beleid & instrumentarium
Ruimtelijk-economisch beleidvisie
Ruimtelijk-economische dynamiek
Gedrag en beslissingen van binnenlandse- en buitenlandse bedrijven
Veranderende omgevingsfactoren
• Ruimtelijk-economische structuur en dynamiek zijn het resultaat van bedrijfsprestaties en –beslissingen:

Een raamwerk:
R-E structuur en dynamiek

	SPRE				Beleid	
	Data	*Analyse*	*Visie-vorming*	*(Beleids-) rapporte-ring*	*Beleids-strategie*	*Beleidsin-strumenta rium*
Ruimtelijk-economische dynamiek						
Ruimtelijk-economische structuur						
Omgevingsfactoren en ruimtegedrag van bedrijven						
Ruimte voor ondernemen						